

§ 11.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 32), med anledning af Herr *P. Anderssons* motion N:o 227, om upphäfvande af hvad kongl. stadgan angående folkskoleundervisningen i riket af den 18 Juni 1842 i dess 3 § föreskrifver rörande anskaffande och underhåll af skollokaler.

Herr Peter Andersson: Jag ämnar icke uppträda för att bereda framgång åt min motion, ty af de utaf Utskottet anförda skäl finner jag, att Utskottet icke gerna kunnat komma till annat resultat än Utlåtandet utvisar. Jag har blott velat nämna detta, på samma gång jag uttalar min förhoppning om, att syftemålet med min motion i en snar framtid kommer att vinnas utan vidare utgårdar från Representationens sida.

Vidare anfördes icke; och Utlåtandet bifölls.

Sammanträdet afslöts kl. 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Thorsdagen den 18 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag angående de beslut, som under gårdagens sammanträde fattats.

§ 2.

Företogs val af två revisorer för verkställande af den granskning af länekontolets i Wisby räkenskaper för år 1866, hvilken den 1 nästkommande Juni tager sin början; och utsågos härtill

Kaptenen *J. O. Nycander* med 61 röster samt

Riksdagsfullmäktigen *G. Kolmodin* med 35 röster, den sednare efter lottning med Handlanden *J. Lindgren* i Wisby, som erhållit enahanda antal röster.

Härefter skedde val af två suppleanter för nämnde revisorer, dervid Handlanden *J. T. Lundin* i Wisby och

Apothekaren *C. J. Marelius* i Wisby hvardera erhöilo 44 röster. Med anledning af detta lika röstetal blef genom lottning afgjordt, att

Herr *Lundin* skulle ingå såsom *förste* och Herr *Marelius* såsom *andre* suppleant.

Om dessa val blef protokollsutdrag genast uppsatt och justerat.

§ 3.

Börjades föredragningen af Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 8 (i sanlingen N:o 33), med anledning af Herr *P. Siljeströms* motion angående folkskoleundervisningen.

Punkten 1 (sid. 3 i Utlåtandet).

Herr *Siljeström*: Kammaren har helt nyligen, på Banko-Utskottets inbjudning, tagit del i omdöpningen af en så gammal institution som vår Svenska Riksbank; och jag vågar derföre hoppas att icke heller blifva anklagad för baptistiska åsigtter, då jag tillåter mig föreslå en annan benämning på en jemförelsevis så ung institution som folkskolan, hvilken visserligen till åren är fullmyndig, men i viss mening väl torde kunna sägas ännu icke hafva trampat ut barnskorna. Man har för ej många år sedan antagit benämningen "elementarläroverk" med öfvergifvande af de häfdvunna namnen "gymnasium" och "lärdomsskola", emedan man fann namnet elementarläroverk bättre motsvara den idé, som låg till grund för den nya organisationen. Det torde då icke heller a priori kunna sägas, att en namnförändring i afseende på folkskolan är hvarken obehöflig eller otjenlig; och ehuru Utskottet för sin del icke ansett sig böra fästa något afseende vid det förslag, som i det fallet blifvit framställt, skall jag likväl försöka visa, att detsamma både synes hafva ej ringa skäl för sig och äfven vara af en icke aldeles oväsentlig betydelse.

Då våra folkskolor organiserades genom 1842 års folkskolestadga, tänkte man sig dessa skolor icke annat än såsom *enklassiga*, eller sådana som de dåvarande lancasterskolorna, der undervisningen bestreds af *en* enda lärare för alla lärjungarne, om än dessa voro fördelade i flera lexlag. En bland de väsentligaste förbättringar, folkskoleväsendet sedermera undergått, är onekligen den, som åsyftat skolans indelning i klasser. Man har erkänt såsom princip, att vid undervisningen de mera försigkomne lärjungarne böra skiljas från nybeggarna, och detta är, såsom under diskussionen i går antyddes, i sjelfva verket ett grundvilkor för folkskolans utveckling. På sådant sätt uppkommo de s. k. *småskolorna*; och man hade nu inom folkskoleväsendets område *två* namn: *småskola* och *folkskola*, af hvilka båda i dagligt tal och i officiella handlingar, såsom t. ex. i folkskoleinspektörernes berättelser, det förra betecknar den skola, hvaruti den första undervisningen meddelas, det sednare deremot den afdelning, som är afsedd för den fortsatta undervisningen. Dessa benämningar hafva sålunda högst oegentligt blifvit ansedda såsom korrekta, ehuru småskolan ju i sjelfva verket endast är *en klass af folkskolan*. Jag skulle äfven kunna åberopa officiella auktoriteter, hvilka med benämningen folkskola tyckas förstå ännu något annat, nämligen än hvarje i öfverensstämmelse med 1842 års skolstadga organiserad skola med examinerad lärare, äfven der han omfattar småskolans undervisning, och än *hvarje* skola för folkskoleundervisningen, således äfven småskolan enbart. Det torde icke kunna

bestridas, att denna namn- och begreppförväxling är föga egnad att medföra reda i uppgifterna om folkskolan; och denna åsigt vinner ytterligare bekräftelse, då man får höra, att på ett annat ställe småskolan icke längre bibehåller sin karakter såsom blott *lägre klass*, utan i sjelfva verket utgör *hela* folkskolan. Under dessa svårigheter hafva somlige för folkskolans högre afdelning brukat begagna det nya och temligen oriuliga namnet *egentlig folkskola*; men äfven detta bidrager föga att hjälpa saken. Man vet i sjelfva verket icke hvad som menas med ordet folkskola. Om det således och endast vore för att vinna reda i de statistiska uppgifterna angående folkskoleväsendet, torde det likväl vara skäl nog att taga denna namnfråga i öfvervägande.

Må man för öfrigt icke föreställa sig, att ett namn är någonting för *saken* så alldeles oväsentligt. Ett namn, ett yttre tecken kan ega en *stor* betydelse med afseende på det, som dermed representeras. Den nationela flaggan är i och för sig sjelf blott ett stycke duk af den ena eller andra färgen; men den representerar dock hvad som för en hvar är kärast på jorden, nemligen fäderneslandet, och har helt naturligt af denna orsak framkallat mången häftig strid både på slagfältet och i rådkammaren. Och hvad angår ett namn, så, ehuru jag är öfvertygad, att den Lutherska reformationen i alla händelser brutit sig fram, var det dock först sedan namnet "protestant" inskrefs på dess bekännares fana, som denna stora kulturrörelse gjorde några betydliga framsteg. Det är icke namnet i och för sig, som verkar detta, utan det är den i namnet inneboende idéen — den idé som uttalar sig i och genom namnet, så vida namnet är ett exakt uttryck deraf. Vigten af ett namn består således deri, att, genom dess upprepande i dagligt tal och i den offentliga diskussionen, den med namnet betecknade idéen likasom oupphörligt tränar sig på den allmänna uppmärksamheten. Blotta upprepandet af namnet utgör, så att säga, en seger i smått för den till grund liggande idéen. Det är af denna orsak jag vågat föreslå en annan benämning för folkskolan. Jag hoppas, att ingen misstänker mig för nog mycken djerfhet eller lättsinne, för att dervid hafva varit ledd af ett blott tillfälligt *tycke*.

Då följaktligen nu fråga uppstår om den idé, som bör ligga till grund för benämningen, så ber jag att få fästa uppmärksamheten på den snart sagdt diametralt motsatta riktning af folkundervisningen, som antydes genom den af mig föreslagna benämningen, mot den som vanligen anses återgifvas af namnet folkskola. Innan jag går vidare, torde jag dock böra anföra några benämningar, som på andra språk blifvit gima åt dessa slags undervisningsanstalter. I de länder således, der engelskt språk talas, har man "public schools", "common schools", hvilket sednare just är liktydigt med kommunalskolor, vidare "parochial schools" eller församlingsskolor — man vet, att den Skottska kommunen sammanfaller med församlingen — o. s. v. På Fransyska hör man namnen "école communale", "école primaire", hvilken sednare benämning antyder, att folkundervisningen anses såsom grundvalen för all offentlig undervisning; man talar ock om elementarundervisningen såsom "enseignement secondaires". I Tyskland hör man olika benämningar på dessa slags läroanstalter i de större städerna och på landsbygden. I förra fallet nyttjas benämningen "Elementarschule", hvilket ej betyder det-

samma som våra elementarskolor, för hvilka man i Tyskland, såsom bekant, har andra benämningar, nemligen lärda skolor, realskolor och gymnasier. På Tyska landsbygden åter är det man företrädesvis påträffar namnet "folkskola", och derifrån hafva vi fått detta namn. Vi äro alltför benägna att från Tyskland låna både penningar och skolsystem; jag lemnar i begge fallen derhän med hvad fördel. Denna benämning folkskola innebar nu emellertid från början begreppet om en nödtorftig undervisning för det *lägre folket*. Då vi veta, huru denna samhällsklass — "die dummen Bauern" — i fordna dagar, och väl oftast ännu, varit ansedd i Tyskland, kan det icke förvåna, att folkskolan närmast betraktats såsom blott en filantropisk anstalt, ämnad att bibringa massan af folket nödig kristendomskunskap och så pass mycken upplysning, att denna massa icke skulle blifva alltför mycket rå, utan, såsom arbetande i de högre klassernas tjänst, åtminstone blifva ett mera tjenligt redskap. Med en sådan utgångspunkt har man uppdragit ganska trånga gränser för den bildning, som i folkskolan skulle meddelas; och den omständigheten, att folkundervisningen i Tyskland, om än betydligt öfverskattad, dock i flera fall står högre än på många andra ställen, der man sednare gripit sig an med denna stora angelägenhet, bevisar ingenting häremot. Att nu emellertid en dylik lägre uppfattning af folkskolans betydelse och verksamhet i strid med de grundsatser, som i det fallet gjorde sig gällande vid 1840 års riksdag, äfven hos oss gjort sig hemmastad, torde icke kunna förbises, helst den ännu i dag uppenbarar sig på många håll, der man minst borde vänta det. Jag har här i min hand ett häfte af en pedagogisk tidskrift, som utgifves med offentligt understöd, och der man, bland annat, yttrat: att folkskolans syftemål vore ingenting annat än att lära barnen läsa, skriva och räkna jemte något, som man kallar vetenskapens "resultat". Nu sätter jag visserligen för min del högt värde derpå, att barnen lära sig väl läsa, skriva och räkna, och tror, att endast detta, om det rätt läres, utgör en ganska stor bildning; men med detta medgifvande från min sida skulle jag likväl omöjligen *såsom mål* för folkskolans undervisning kunna uppställa endast läsa, skriva och räkna. Då man i den nämnda uppgiften på folkskolans läroämnen tyckes hafva utoglömt till och med kristendomen, så förundrar detta mig mindre; ty det är bekant, att man på vissa håll anser folkskolan egentligen såsom en kristendomsskola och elementarläroverket deremot såsom en klassisk skola, och då författaren tydligen sjelf närmast är förbunden med elementarläroverket, må det ursäktas, om *han* tyckes hafva utoglömt kristendomen bland folkskolans hufvudsakliga läroämnen. Men han har äfven uteglömt historia, geografi, geometri och naturvetenskaper. Eller kanske dessa skulle innefattas i de omtalade vetenskapliga "resultaten"? För en hvar, som vet hvad skola och undervisning vill säga, är det likväl klart, att man icke kan vara tillfredsställd med de nakna "resultaten", utan att man i all undervisning, af huru liten omfattning den än må vara, bör hafva *grunder* och *method*. All annan undervisning är en kinesisk undervisning. Sådan tyckes emellertid i detta fall uppfattningen af folkskolan vara på den höglärda sidan; ty denna åberopade tidskrift är egentligen afsedd för elementarläroverken.

Men männe åsigterna äro annorlunda hos dem, som hafva folkskolan om händer? Jag har äfven tagit del af ett nyss utkommet häfte utaf en

tidning för folkskolan, hvilken, om jag ej misstager mig, likaledes åtnjuter förmånen af statsunderstöd. Man återfinner här alldeles samma åsigt, — naturligtvis har man här ej glömt kristendoms-undervisningen — och till stöd för desamma åberopas ett yttrande af Geijer i dylik syftning. Vår store och oförgätlige Geijer var, såsom man vet, i början nästan fiendtligt stämd emot folkundervisningen; och ehuru han emot slutet af sin lefnad ändrade sina åsigt i detta fall, synes det icke, som om han någonsin skulle lyftat sig till den höga uppfattning af folkskolans betydelse, hvartill man nu har anledning. Men hvad som för 30 år sedan kunde ursäktas hos en Geijer, det kan icke i närvarande tid ursäktas hos den, som ex officio eller såsom skriftställare har att leda folkundervisningens utveckling. Ännu vidare: för få dagar sedan fann man samma åsigt uttryckta i vår officiella tidning. Under sådana omständigheter synes man ej sakna anledning att befara, det någon högre uppfattning af folkskolans betydelse ännu icke inom vårt land gjort sig allmänt gällande; och hvad är väl skälet dertill annat än det, att man gör skilnad emellan "folk" och "folk", och anser det så kallade *lägre folket* kunna nöja sig med en temligen blygsam bildning? Och sådan skulle då vara betydelsen af ordet "folkskola"?

Väsentligen olika är den uppfattning af frågan, hvarpå mitt förslag stöder sig. Jag anser nemligen den ifrågavarande länken af vårt offentliga undervisningsväsende böra blifva en skola för *alla klasser* — höga och låga — en för alla gemensam *bottenskola* och en del af det allmänna nationela undervisningssystemet. Om, enligt en sådan åsigt, folkskolan komme att utgöra grundvalen för all bildning och blefve besökt af barn utaf alla klasser, skulle man icke allenast hafva större anspråk på densamma, utan de mera bildades och förmögnes intresse för denna skola skulle derigenom väsentligen stegras. På denna omständighet kan man, efter mitt förmenande, icke lägga nog mycken vikt. Undervisningen och uppfostran skulle vinna genom sammanförandet af olika klassers barn uti en gemensam skola. De s. k. "bättre mans barn" skulle genom sin allmänna bildning och sina finare seder verka fördelaktigt på de öfriga; och de skulle å sin sida genom umgänget med fattigare likar vinna en större humanitet, än som någonsin inhemtas genom Tyska och Latinska glosor. Det är ock helt naturligt, att hvar och en med liffigare intresse omfattar den skola, som besökes af hans egna barn; och jag tror, att det skulle blifva skolan till nytta, om man toge fasta på en sådan alltför ursäktlig egen nytta hos de mera bildade och förmögnare samhällsklasserna; ty hvad skulle icke folkskolan derutaf kunna vinna för sin utveckling? Får nu en gång folkskolan en sådan betydelse, som jag här angifvit, skall hon icke blott medverka till den sammangjutning emellan de olika samhällsklasserna, som är så önskvärd, utan hon skall äfvenväl allt mer och mer lyfta sig till en högre och högre ståndpunkt samt derigenom undanskjuta den gräns, der elementarundervisningen behöfver begynna; och denna sednare skall komma att fotas på en nationel och naturlig grundval.

Denna åsigt skiljer sig, såsom man lätt finner, högst väsentligt från de grundsatser, man hittills följt vid folkundervisningens ordnande; och det är för att underlätta öfvergången till en sådan åsigt, som jag ansett det icke vara utan vikt att undanrödja det gamla namnet, som, ehuru vackert

i sig sjelft, såsom hvilande på en filantropisk idé, dock icke längre är lämpligt eller motsvarar hvad som för det närvarande hos oss måste anses vara folkskolans ändamål. Frågan är således att finna ett namn, som bättre än det hittills varande uttrycker hvad man åsyftar. Jag ber dervid att få erinra, att vi numera hafva tvenne slag af skolor, dels sådana som underhållas af *Staten*, och dels sådana som underhållas af *kommunerna*. Det är visserligen sannt, att Staten lemnar bidrag äfven till kommunalskolornas underhåll, likasom kommunerna på visst sätt bidraga till elementarläroverkens. Men väsendtligen och i grunden äro de sednare Statens och de förra kommunernas skolor. Det är därför jag föreslagit, att benämningen *kommunalskolor* skulle gifvas åt dem, hvilka underhållas af kommunerna. Denna benämning eger sin stora betydelse derigenom, att den tydligt utmärker, att det är *kommunens* skyldighet och rättighet att underhålla och handhafva ledningen af dessa skolor, och derpå beror i väsendtligaste mån folkundervisningens framgång. Den är af vigt, emedan den aflägsnar all tanke på en folkskola på stat — en anordning som skulle vara i högsta grad menlig för undervisningens utveckling. Den är af vigt, emedan den uttalar den grundsatsen, att skolan är till, icke för barnen af en viss klass, utan för *kommunens* barn i allmänhet.

Man har bland annat mot denna benämning anmärkt, att den innehåller ett utländskt ord, och därför icke vore lämplig. Men ordet *kommun* är icke längre något utländskt ord. Det är tvärtom så införlifvadt med våra politiska och sociala förhållanden, att det säkert icke skall ur Svenska språket försvinna, förrän Svensk frihet försvunnit. Vile man vara så nogräknad, då borde man icke ens begagna ordet skola, ty ej heller detta är af Svenskt ursprung.

Sådana äro de grunder, hvarpå det af mig framlagda förslaget hvilat. Icke är det för ett namns skull jag yrkat en förändring, ty nog vet jag att, ehvad benämningen än är, mycket godt i allt fall kan åstadkommas, utan det är för de principers skull, hvilka jag härigenom fått anledning att framställa, och för hvilka, oafsedt beslutet i öfrigt, jag vågar påräkna Kammarrens upplysta bifall.

Herr Friherre Fock: Villkoret, för att ett namn, det må nu gälla en skola eller hvilket annat föremål som helst, skall förändras, är, enligt mitt förmenande, att den förut begagnade benämningen är otjenlig, samt att den föreslagna nyare är bättre.

Namnet på en skola bör så mycket som möjligt angifva skolans syfte. Sådana benämningar äro landtbruksskolor, krigsskolor, elementarskolor m. fl.; sjelfva namnet angiver här tydligen hvilket slags undervisning uti dessa skolor meddelas. Den föreslagna benämningen *kommunalskola* synes mig deremot icke uppfylla detta villkor, helst en kommun kan inrätta skolor af hvad slag som helst. Benämningen *folkskola* åter förefaller åtminstone icke mig tvetydig. Kanhända är det vanans magt; men sjelfva detta namn tycker jag tillkännagifva, att uti skolan undervisning meddelas uti de kunskapsgränar, som för hvar och en äro nödvändiga för utöfvandet af hans skyldigheter och åtnjutande af hans rättigheter såsom medlem af Svenska Folket. Jag kan icke finna annat, än att uti detta namn kunna inrymmas de särskilda klasser eller afdelningar, hvaruti skolorna för den all-

männa folkbildningen sönderfalla; jag kan icke heller finna annat, än att skolan, äfven med bibehållande af sitt gamla namn, kan erhålla den fulländning, som motionären afser.

Det synes mig äfven vanskligt att låna skolans benämning från en institution, som, säge hvad man vill, dock är mer eller mindre tillfällig. Kommunalstyrelsen kan upphöra och ersättas af något annat; skulle då skolan åter byta om namn? Det är ingalunda otänkbart, att vid en kommande riksdag förslag kunde väckas att förändra benämningen kommunalstyrelse till folkstyrelse och möjligen därför andragas lika goda skäl som för den nu föreslagna förändringen; men i sådant fall blir ju namnet kommunalskola oegentligt. Sådant kan aldrig komma att ega rum med folkskola; denna benämning fortfar att vara egentlig, så länge Svenska Folkets barn behöfva undervisning.

Motionären anser, att den nuvarande benämningen motverkar skolans allmännare begagnande, och vore detta verkliga förhållandet, så låge deruti ett tillräckligt skäl för förändringens genomförande. Men motsäger icke erfarenheten motionären i detta fall? Har icke antalet af både skolor och lärjungar uti dem tillvuxit i en grad, som är högst tillfredsställande? De förmögnare och mera bildade samhällsklasserna skulle dock, enligt motionärens åsigt, med ledning af benämningen anse skolan såsom endast en skola för folket, d. v. s. för massan af nationen, och härigenom afhållas ifrån att i folkskolan insätta sina barn. Hvad de verkligt bildade samhällsmedlemmarna beträffar, så bestrider jag denna motionärens åsigt; deras bildning skulle ej vara mycket värd, om de ej förmådde skilja kärnan från skalet; och det visar sig ock, att skolan blir allt mer besökt af denna klassens barn, i den mån nemligen skolan genom sin egen inre utveckling motsvarar de mera bildade föräldrarnes anspråk. Hvad åter beträffar dem, som ega förmögenhet, men sakna bildning, så finnas ibland dem otvivelaktigt flera, som ej sätta sina barn i folkskolan, just därför att hon är en skola för folket. De fatta detta sista ord i en sämre bemärkelse, och därför undvika de ätven skolan. Med denna fördom vill jag dock ej att man skall ackordera; må man tvärtom låta ordet folk så länge och så kraftigt ljuda, att personer af ifrågavarande slag både vänja sig vid ljudet och lära sig att rätt uppfatta dess Svenska betydelse.

Det skulle i sanning förefalla minst sagdt besynnerligt, om vi genom ett bifall till motionen i denna del medgäfve oss anse, det ordet *folk* kan hafva mer än en betydelse, vi som dock, enligt § 1 Riksdagsordningen, sitta här som representanter af Svenska *Folket*.

Herr Bergström: Lika med Friherre Fock kan jag icke godkänna annan uppfattning af ordet folkskola än den, att folkskolan är en skola för Svenska Folkets barn. Villigt medgifves, att denna anstalt icke nått den utveckling, som jag lika med motionären och alla dem, hvilka nitälska för folkundervisningen, skulle hafva önskat. Men icke må man, såsom motionären, söka anledning dertill uti namnet folkskola eller vilja i en namnförändring finna botemedel för de brister och felaktigheter, som vidlåda folkundervisningen. Hade under den förflutna tiden folkskolan varit väl och ändamålsenligt ordnad, hade nitiske och sitt kall fullt vuxne lärare verkat i dess tjänst; då skulle föräldrar, tillhörande de mera be-

medlade samhällsklasserna visserligen icke af namnet folkskola låtit afhålla sig att sända sina barn i denna skola. Förändras namnet till kommunalskola, utan att sjelfva skolan förbättras, blir förhållandet icke annat, än det hittills varit. De föräldrar och målsmän, hvilkas förmögenhetsomständigheter medgifva dem att bereda barn och myndlingar en fullständigare och innehållsrikare undervisning, än i kommunalskolan kan vinnas, skola fortfarande som hittills söka tillfälle dertill å annat håll och betrakta kommunalskolan såsom oförmögen att uppfylla sin bestämelse.

Det förvånar mig att i vår skeptiska tid någon är nog naiv att tro på den magiska verkan af ett namn. Må Kammaren icke befatta sig med försök i magien, äfven om dessa icke äro af svartkonstnatur, utan kunna hänföras till den oskyldiga hvita magien. Nej! må man heldre försöka att genom medel, som kunna leda till det önskade målet, höja och lyfta folkskolan. Ett sådant medel, och dertill det verksammaste, vore att förse skolan med tillräckligt antal fullt utbildade lärare. Vi måste således sträfva derhän, att de lärare, hvilka egna sig åt folkskolans tjänst, redan avslutat sin egen bildning, innan de inträda i lärareseminiarierna för att inhemta färdighet att undervisa andra. Önskligt vore således, att ingen finge blifva anställd såsom folkskolelärare, med mindre han icke allenast genomgått fullständigt elementarläroverk, utan äfven i seminarium förvärfvat praktisk duglighet i undervisningskonsten. Detta anspråk har man i flera delar af Tyskland vågat ställa på dem, som söka inträde i folkskolans tjänst. Men frågan, huruvida och när lagstiftaren skulle kunna i vårt land föreskrifva så stränga villkor för rättigheten att söka och vinna befordran såsom folkskolelärare, beror derpå, om och när kommunerna skulle visa sig villiga att bestämma lärarnes löner till så pass höga belopp, att man med sådan bildning, som omförmäld är, kunde finna sin uträkning vid att söka anställning vid folkskolan. Först när tecken till sådan villighet spårats, lärer Staten kunna tänka på att i lagstiftningsväg höja minimum af en folkskolelärares lön derhän, att den må anses motsvara lärarnes billiga anspråk.

Jag yrkar desto heldre bifall till Utskottets afstyrkande Betänkande i denna del, som den af motionären föreslagna namnförändringen skulle blifva en förändring till det sämre.

Herr Bergman: Till en början ber jag att få uttala den högaktning, som tillkommer motionären för den verksamhet, han såsom lärare, folkskole-inspektör och läroboks-författare utvecklat. I afseende på nästan alla punkter i motionärens förslag är jag med honom af olika mening; men man kan innerligt respektera en man, ehuru man icke i allt delar hans åsikter.

Motionärens skäl för den föreslagna namnförändringen, att ordet "folkskola" skulle stämpas såsom något föraktligt, har redan af Herr Friherre Fock blifvit på ett lika öfvertygande som värtaligt sätt vederlagdt. I detta namn kan ju icke ligga något förklenligt eller ens en skugga af föraktlighet. Vi, som kalla oss Svenska *Folkets* ombud, kunna icke å dessa undervisningsanstalter gifva någon annan ärofullare benämning. Motionären har ansett, att blott i följd af detta namn den förmögnare samhälls-

klassen skulle undvika att skicka sina barn till dessa skolor och icke omfatta dem med tillbörligt intresse. Jag ber dock att dervid få påpeka, hurusom i våra större städer man utvecklat det största nit för folkskoleväsendet, och för detsamma anslagit betydliga summor. Kan man med skäl anklaga dessa kommuner för liknöjdhet för folkskolorna, oaktadt en mängd föräldrar derstädes icke sätta sina barn uti dessa skolor? Man bör beakta, att i de större städerna barnens antal är så stort, att det skulle fordras en högst betydlig byggnad för att på ett ställe rymma dem alla. Å landet är det icke blott arbetarens och allmogens barn, som besöka folkskolorna, utan äfven ståndspersonernas. Der finnes icke och kommer icke att finnas den åtskilnad, som motionären befarat.

Herr Siljeström har citerat en artikel, som nyligen varit synlig uti en tidskrift, och hvari finnes åberopadt ett yttrande af Geijer, hvilket Herr Siljeström fränkänt allt afseende. Jag ber att i anledning häraf få i förbigående påminna, att nämnda yttrande afgafs af Geijer, sedan han brutit med de gamla traditionerna, sedan, såsom han sjelf uttryckte sig, stugan blifvit honom för trång. Det är en stor skilnad emellan den gamle Geijer år 1811, som då var afvog mot folkskolan, och som då yttrade: "det är min fullkomliga mening, att jag vill lemna de lägre och arbetande klasserna fullkomligt olärda, och det af ren och upprigtig aktning för det sunda förnuftet"; — och den ungdomlige Geijer år 1839, som då talade varmt för folkskolan, och som i sitt litteraturblad yttrat de i den antydda skriften citerade orden, att "folkskolan är genom sin karaktär ett helt för sig. Inskränkt till meddelande af de färdigheter, som utgöra de allmännaste odlingsmedlen, måste den tillika i sig upptaga odlingens förnämsta resultat i populär form; och denna folkskolans beskaffenhet kan, till hvad höjd läroämnena inom den ock må drifvas, dock icke väsendtligen förändras."

Jag tror, att dessa sednare ord kunna betraktas såsom resultatet af den store häfdatecknarens och tänkarens slutligen intagna och genom oaf-lätliga forskningar vunna ståndpunkt.

Angående sjelfva namnet, så — hvarföre ändra det? Låter det nya vackrare, är det mera kort och ledigt att uttala, är det mera fosterländskt och Svenskt? Vi hafva i vårt språk redan tillräckligt utländskt smink, hvilket vår störste skald dock lagt oss på hjertat att tvätta bort. Uttrycker det föreslagna namnet mera än det nuvarande folkskolans ändamål? Är meningen väl, att kommunerna hädanefter skola helt och hållet taga skolorna om hand och säga: vi behöfva icke vidare något understöd af Staten. Låsom oss behålla det vackra, ädla namnet, som tidigt påminner ynglingen att framför honom ligger något vidsträcktare än den lilla *kommunen*; att han, huru ung, huru obemedlad och ringa han än är, dock är medlem af ett helt folk, och att han eger ett fädernesland, som han i sin mån, efter sina krafter skall odla och värna och hedra. Till slut torde jag få åberopa ett Engelskt ordspråk: "från ljud till ting" — och, med yrkande af bifall till Utskottets förslag, föreslår jag Kammaren att öfvergå från *namn* till *sak*.

Herr Hedlund: Utan tvifvel har folkundervisningen varit det ämne, som nationen framställt såsom ett af de viktigaste för den nya Represen-

tationen. Jag ber att derom nu få yttra några ord, då jag var förhindrad att i gårdagens diskussion deltaga. Jag skall söka att fatta mig i korthet, helst jag tror, att man här bör försigtigt undvika långa framställningar, som mera tillhöra katedern.

Hvad den föredragna punkten beträffar, så ser jag deri endast en ny yttring af den tanke, för hvilken motionären länge sträfvat, och som, då jag första gången hörde den af honom uttalas, mycket anslog mig. Fråga var då om att ordna folkskoleväsendet i en af våra större städer, och motionären återkom alltid till det tema: låtom oss komma ihåg, att folkskolan icke längre skall vara en skola blott för de fattiges barn, utan att den skall i sig upptaga *alla* samhällsklassers barn.

Förhållandet är ock att, dels genom motionären och dels genom andra goda krafter, folkskolan stigit i den mening, som några talare välta- ligt framställt.

Man har förebrått motionären såsom ett fel, att han velat ändra ett namn. Detta namn har dock icke alltid den betydelse, som den siste tälaren velat deråt gifva. Ordet "folk" har en stor och hög betydelse, när man sätter ordet "svenska" framför detsamma, men det begagnas ock i en annan, lägre mening. När folkskolan stiftades, togs ordet i denna sednare mening, och till en början var det blott den lägre klassens barn, som besökte densamma. När den förmögnare befolkningen drog sig för att skicka sina barn dit, så var det icke minst för namnets skull. Den föredrog att sätta sina barn i en dålig privatskola framför att skicka dem till folkskolan. Nu är förhållandet förändradt. Man finner det, om man inträder i en större stads folkskola. Man ser der icke mera endast dessa trasiga barn, som befolkade de gamla lankasterskolorna.

Jag delade till en början motionärens åsigt, att benämningen borde ändras till kommunalskola, och hvad som synnerligen föll mig på läppen var, att jag deri spårade skolans frigörande i någon mån från kyrkan. Kommunalskolan är dock icke annat än den gamla "socken"-skolan, hvilken benämning gerna kunde bibehållas, likasom namnet roteskola för ett mindre territorium; och jag tror att med antagande af dessa benämningar samma ändamål skulle vinnas som genom den af motionären föreslagna namnförändringen.

Slutligen anser jag, att man icke länge bör uppehålla tiden med diskuterande af denna punkt, helst då man af hvad som derefter följer kan finna, att nästa punkt kommer att framkalla liffiga debatter; och jag ber att få lägga Herrarne på hjertat, att vi i denna fråga må 'göra våra framställningar så korta som möjligt för att icke onödigtvis upprepa hvad som å läraremötena redan blifvit yttrad.

Herr Otterström: Jag har på det sorgfälligaste sökt pröfva denna viktiga fråga, hvilken står i det närmaste sammanhang med hvad motionären i en följande punkt föreslagit och Utskottet godkänt, och jag skulle icke kunna annat än fullkomligt gilla de skäl, motionären till förmån för sin motion i denna punkt anfört, om fråga vore att i institutionens sjelfva födelse gifva densamma det föreslagna namnet. Namnet kommunalskola undanrödjer icke begreppet af folkskola; det tvärtom tillkännagifver den vara en skola för kommunen, en kommunes angelägenhet; och denna

punkt har jag alltid sökt fasthålla i motsats mot många, hvilkas sträfvan-
 vande varit att göra folkskolan företrädesvis till en Statens angelägenhet.
 Hvarifrån komma dessa alltid stegrade anspråk på statsbidrag till folksko-
 lorna och hvarifrån komma folkskolelärares pretentioner att af Staten
 erhålla sina löner. Jag har nyligen fått mig tillsänd en tidning, hvilken
 upptager förhandlingarne vid ett folkskoleläraremöte, der man, utan afse-
 ende på Statens förlägenhet i finansielt hänseende, beslöt att till Kongl.
 Maj:t ingå med en petition om löneförhöjning från 400 till 800 R:dr,
 och hotade att, om det icke beviljades, afträda från utöfningen af sitt
 lärarekall. Detta är något som man bör beakta, och jag har redan un-
 der en föregående diskussion uttalat min fruktan, att folkskolorna med
 sådana pretentioner skola växa Staten öfver hufvudet.

Jag skulle hafva önskat, att denna institution från början fått namn
 af kommunalskola, ty denna benämning hade bättre uttryckt, att den bör
 förblifva en kommunens angelägenhet under Statens kontroll och med Sta-
 tens understöd. Vi stå dock nu icke vid institutionens födelse, och nam-
 net folkskola har blifvit oss alla kärt. Jag kan därför icke nu finna till-
 räckligt skäl för att göra en namnförändring, men jag boppas, att den idé,
 som ligger till grund för motionen, må vinna framgång, på det att Staten
 icke må öfverflyglas af folkskolelärares och kommunernas sträfvan-
 de att göra folkskolan helt och hållet till en Statens angelägenhet. Häri ser jag
 faran; och i samma stund folkskolelärares inträde såsom Statens löntagare,
 lossas det band, som nu finnes emellan dem och kommunen. Jag bifaller
 gerna hvad Utskottet i denna punkt föreslagit, ty jag tror icke att någon-
 ting nu kan vinnas med en namnförändring.

Herr Hierta: Kammarens beslut i denna punkt kan redan anses
 så gifvet, att jag icke skulle begärt ordet, om jag icke från flere talares
 yttranden måst draga den slutsats, att Kammaren skulle hysa den före-
 ställningen, att motionären begått ett fel, då han föreslagit ifrågavarande
 namnförändring. Jag ber att i anledning deraf få nämna, att denna punkt
 blott utgör en inledning till hvad motionären i det följande föreslagit, och
 att han sjelf icke tyckes fästa någon hufvudsaklig vikt vid huru denna
 punkt af Kammaren afgöres. Jag kan dock icke underlåta, att af den
 tydning, som Herr Friherre Fock gifvit åt benämningen folkskola, snarare
 draga slutats till förmån för det namn, motionären föreslagit. Man måste
 väl medgifva, att alla skolor, vare sig kommunens eller Statens, äro skolor
 för Svenska Folket. Elementarskolan är en folkskola, universitetet är en
 folkskola i högre mening. För att komma ifrån det begrepp, man hittills
 fäst vid ordet folkskola, såsom någonting särskildt egnadt åt blott de
 lägre folkklasserna, är det som motionären önskat ett annat namn åt en
 anstalt, som kommunen sjelf bör ombesörja.

Herr Friherre Focks anmärkning, att ordet kommunalstyrelse möj-
 ligen snart nog kunde komma att utbytas mot något annat, anser jag vara
 alltför långsökt för att behöfva bemötas.

Jag tror således, att man icke skall behöfva anse motionären hafva
 gjort sig skyldig till ett misstag.

Herr Östman: Jag anser den nuvarande benämningen folkskola vara den rättaste och den som bäst angifver skolans karakter, och jag vet derföre icke, hvartill en namnförändring skulle tjena. En förändring, som jag deremot anser vara af behofvet påkallad, är att söka för folkskolan anskaffa fullt duglige lärare. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag anser, att namnet ingenting betyder utan skolan allt, och jag hade derföre föresatt mig att icke yttra mig i denna fråga; men jag hörde med ledsnad åtskilliga bifallsrop höjas, då motionärens motståndare hade ordet. Då man möjligtvis kunde antaga, att dessa bifallsrop utgingo från representanter för folket, som står folkskolan närmast, har jag ansett mig böra tillkännagifva, att jag anser syftemålet vara godt, om man kommer till det resultat, som motionen i sin helhet åsyftar. Den förevarande punkten utgör blott ingressen till sjelfva frågan, och jag håller motionären räkning, derföre att han sökt flytta skolan från kyrkan till kommunalstyrelsen. Jag ber derföre att få förklara motionären min högaktning, och jag hoppas, att ingen af Kammarrens ledamöter skall i den föreslagna förändringen se ett misstag.

Flera ledamöter förenade sig i Herr *Ifvarssons* yttrande.

Herr Uhr: Nu tycker jag det börjar gå för långt. Hvartill skall det tjena att flera timmar tvista om ett namn? Det föreslagna namnet är icke Svenskt, och jag tycker derföre, att man gerna kan behålla det gamla.

Herr Gumælius: Jag undrar huru det skall gå, då vi komma till sjelfva saken, när man redan ett par timmar hållit på med blotta namnet. Jag vill endast anmärka, att det förefaller mig underligt, att man vill ändra namnet, då man vill, att det skall blifva sanning af namnet, nemligen att folkskolan skall blifva en skola för hela landet. Det torde då icke vara rätta ögonblicket att borttaga det äldste namn, som kan gifvas denna skola.

Vidare anfördes ej; och Utskottets förslag bifölls.

Punkten 2 (sid. 5 i Utlåtandet.)

Herr C. A. Larsson: Denna punkt har en vida djupare betydelse än den förra. Vi kasta ut för mycket penningar på elementarläroverken, för att icke af desamma draga så mycket gagn som möjligt. Skall det fortfara så som det nu tillgår, fruktar jag, att hela den uppväxande generationen kommer att deraf lida. Att hålla filosofie magistrar för att lära barn de små pensa, som i de lägsta klasserna förekomma, finner jag vara i hög grad oklokt. Jag förenar mig derföre i Herr Nilssons reservation och anhåller om proposition å densamma.

Herr A. W. Nilson: Ehuru jag inom Utskottet icke kunnat till alla delar biträda Herr Siljeströms ifrågavarande förslag, anser jag dock,

i strid med Utskottet, att detsamma icke bort lemnas helt och hållet utan afseende. Det mål, till hvilket motionären vill komma, ett närmare samband emellan folkskolan och elementarskolan, är väl värdt att behjertas. Jag har derföre, med ledning af motionärens förslag, tagit mig friheten att uti afgifven reservation framställa ett projekt till en förändrad undervisningsplan, enligt hvilken Tyska språket skulle framflyttas till tredje klassen, Latin till femte och Grekiska till sjetten klassen. Jag vågar väl icke hoppas, att, i ett så viktigt ärende, ett af en ensam reservant framlagdt förslag skall kunna vinna något afseende för det närvarande, helst jag vet, att många högt aktade och framstående skolmän komma att motsätta sig detsamma. Jag har likväl icke kunnat underlåta att i ämnet uttala min mening och värdsamt underställa den Riksdagens allvarliga pröfning; och jag ber derföre att nu få i korthet litet närmare påpeka och utveckla de skäl, som jag anser tala för mitt förslag.

Så länge Tyska språket läses i elementarskolans första klass, är det påtagligt, att de folkskolans barn, som söka inträde i elementarskolan, sällan kunna intagas högre än i nämnda klass. Nu påstår man visserligen, att folkskolan merendels icke förmår meddela större undervisningsmått, än som fordras för intagning i första klassen, och att folkskolan alltså icke har någon olägenhet af anordningen med Tyska språkets läsning i elementarläroverkets nedersta klass. Min erfarenhet är dock en helt annan. Vid det läroverk, jag har äran förestå, inträffar det icke sällan, att lärjungar, utgångna från såväl stadens som landsbygdens folkskolor, visa sig vid inträdesexamen i de Svenska ämnena fullt kompetenta att intagas i tredje klassen, men måste för bristande kunskap i Tyskan nedsättas till första klassen. En och annan mera begåfvad lärjunge blir väl, oaktadt nämnda brist, intagen i andra klassen, men detta måste dock alltid höra till undantagen. På samma gång jag anser det vara menligt, att dessa inträdesökande sålunda måste finna sig vid att tillbakasättas, tror jag att detta förhållande inverkar skadligt på folkskolans utveckling och verksamhet. Så länge folkskoleläraren vet, att de ynglingar, han dimitterar till elementarläroverket, sällan eller aldrig kunna påräkna att intagas högre än i första klassen, eggas han icke heller lika mycket, som han eljest skulle göra, att meddela dem större kunskapsmått, än som för inträde i nämnda klass fordras. Men om han deremot vet, att man på honom har, jag vill icke säga anspråk — ty detta vore utan tvifvel orättvist och obilligt — men önskan och förhoppning om, att han skall meddela de bättre af sina lärjungar kunskaper till samma omfång som elementarläroverkets båda lägsta klasser, så tror jag, att han deri skulle känna en sporre till ökad nit och arbete; och denna täflan emellan folkskolan och elementarskolan skulle helt visst lika mycket, ja vida mera än månet anslag, bidra till folkskolans höjande.

I fråga om fördelarne och olägenheterna i pedagogiskt hänseende af språkstudiernas framflyttning, ber jag att få hänvisa till hvad jag i min reservation derom yttrat. Jag vill endast för klassicitetens vänner och försvarare, till hvilka äfven jag räknar mig, nu ytterligare framhålla, att jag icke afser någon inskränkning i det Latinska språkstudiet eller öfverhufvud taget i studiet af något bland de läroämnen, som nu vid elementarläroverket förekomma. Vid afgången från elementarläroverket till univ-

sitetet skulle lärjungen, enligt den af mig föreslagna undervisningsplan, blifva lika väl rustad som nu, äfven med klassisk lärdom, möjligen dock med någon liten inskränkning i fråga om Grekiskan. Mitt förslag afser sålunda, såsom hvar och en finner, icke någon förändring i lärokurserna, utan blott i tiden för de olika läroämnenas inträdande. Mången stöter sig kanhända derpå, att jag från latinläsandet borttagit 8 timmar i veckan; men månne icke full ersättning därför gifvits genom de flera timmar, detta språk erhållit i de högre klasserna? För öfrigt hade Latinet enligt 1856 års skolstadga icke flera timmar i veckan, än dem jag nu föreslagit, nemligen 58. Vi känna dessutom, att vid nya elementarskolan i Stockholm börjas detta studium först i femte klassen, och jag vet icke, att man haft skäl att beklaga sig öfver dessa lärjungars grundlighet i de klassiska språken, då de afgått till universitetet.

Vill någon anmärka, att tillökningen af språktimmar i de högre klasserna skulle göra för stort intrång på andra läroämnen, som äfven hafva anspråk på och behof af att få tillräcklig tid sig anvisad i dessa klasser, så får jag fästa hans uppmärksamhet på, att tillökningen blefve högst 3 timmar i veckan, och att sålunda hvarje annat läroämne nog kan få nödig tid sig tillmätt, för att lärjungen skall i de högre klasserna kunna underhålla och fullkomna den kunskap, som redan blifvit i de lägre klasserna med mera omsorg och fullständighet än nu grundlagd. Hvad angår sakens ekonomiska sida, hvilken jag i min reservation påpekat, så anser jag visserligen, att den bör sättas i andra rummet, men likväl ingalunda förbises. Jag har visat att, genom att indraga åtskilliga språktimmar uti tredje, fjerde och femte klasserna och genom att sammanhålla de båda bildningslinierna, den klassiska och reala, ända till femte klassen, inbesparades en lärare vid alla läroverk, som ega mer än tre klasser. Om någon del af den genom en läraretjensts indragande vunna besparingen blefve använd till undervisningsmateriel för folkskolorna eller till fyllande af något annat för dem viktigt behof, så skulle folkskolans höjande derigenom icke så litet påskyndas; och den tid skulle sålunda icke vara långt borta, då folkskolan kunde supplera de två lägsta klasserna i elementarläroverket, och dessa alltså kunde indragas. Vill man använda den lärarekraft, man då ytterligare får ledig, att dermed öka de lägre elementarläroverkens verksamhet uppåt, så vore nog detta en utomordentligt stor fördel, och man skulle då ifrån de ständigt och i stor mängd återkommande motionerna om anslag till utvidgande af lägre elementarläroverk.

Uti den undervisningsplan, jag i min reservation framlagt, har jag ansett mig icke böra ingå i detaljer och bestämma det timme-antal, som hvarje läroämne skulle få i de särskilda klasserna. En sådan fördelning är alltid Regeringen bäst i tillfälle att uppgöra. Det är äfven tydligt, att, om mitt förslag antages, ett öfvergångsstadium måste ega rum, så att läroverkens lärjungar icke nödgas afbryta ett redan påbörjadt studium af språk eller andra läroämnen.

Jag kan slutligen icke underlåta att yttra några ord för att bemöta den ofta uttalade anmärkningen, att täta förändringar i skolstadgan verka förlamande på skolans verksamhet och bringa mera skada än gagn, och att man derfore gör rättast i att låta skolan i lugn och fred utveckla sig på sin nu beträdda väg samt afbida frukterna af den nuvarande organi-

sationen. Äfven jag beklagar, att skolans pånyttfödelsearbete räckt längre än önskligt varit. Men jag ser likväl heldre, att omskapningen går långsamt, än att den helt och hållet afstadnar, ja till och med tager en retrograd riktning, såsom skedde genom de sednaste förändringarne i skolstadgan, då Tyskan nedflyttades från andra till första klassen. Så länge ropen på reformer uti skolväsendet äro så högljudda, som de för närvarande äro, så må man icke heller vänta, att de skola tystna, förrän de vunnit behörig uppmärksamhet. Låt vara att dessa rop komma mera från dem, som stå utanför skolan än derinifrån, så tror jag dock, att man är skyldig att lyssna dertill. Det är en stor del af det uppväxande slägtets föräldrar och målsmän, som tala, och man må ej undra, att äfven de vilja gifva sin mening till känna i en angelägenhet, som rör dem så nära. Icke heller har man rätt att misstänka dessa vara ledde af ensidiga eller dåliga motiver, då frågan gäller något för dem så dyrbart som deras barns fysiska, moraliska och intellektuella uppfostran. Jag anser därför, att dessa föräldrar och målsmän hafva full befogenhet att yttra sig i saken, och jag tror äfven att det är nyttigt, att sådana röster höja sig. Kyrkan skulle aldrig hafva reformerat sig sjelf utan yttre påtryckning. Jag tror, att en dylik påtryckning är lika behöflig för åstadkommandet af tidsenliga reformer inom skolan.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, får jag anhålla om proposition å min reservation, förutsatt att den lyckas att inom Kammaren vinna något understöd.

Herr Leffler: Då jag haft äran vara ledamot i det Utskott, som behandlat denna fråga, anser jag det vara min pligt att redogöra för min ställning till densamma. Motionären utgår från den åsigt, att hans s. k. kommunalskola skulle utgöra en bottenskola, der såväl allmän medborgerlig bildning som elementarbildning skulle inhemtas. Jag kan icke dela denna motionärens åsigt om bottenskolans dubbla bestämelse. Enligt mitt förmenande äro nemligen folkskolans och elementarläroverkets mål vidt åtskiljda. Folkskolan har till mål att bibringa en allmän medborgerlig bildning, som uppkommer genom tillgodogörande af vetenskapens resultat; elementarläroverket deremot tillkommer det att så förbereda sina lärjungar, att de genom studier på egen hand sjelfva kunna komma till dessa resultat. Båda skolornas ändamål är således icke detsamma, och jag tror därför, att de icke böra på det sätt, som motionären föreslagit, med hvarandra förenas. Men jag vill härmed ingalunda hafva sagt, att dessa båda slag af skolor icke böra stå i samband med hvarandra; tvärtom är det min önskan, att emellan dem en liflig beröring och vaxelverkan må ega rum. Sådana folkskolans lärjungar, som visa häg och fallenhet för studier, böra utan afseende på stånd och lefnadsvilkor af sina lärare uppmuntras att söka inträde vid elementarläroverket; hvaremot en lärjunge, som börjat sin kurs i detta sednare, men visar sig sakna förmåga att göra nödiga framsteg, bör hänvisas till folkskolan, icke såsom till en förvisningsort, utan såsom till en skola, der han kan erhålla en bildning, som mera öfverensstämmer med hans själsanlag. Nu gällande skolstadga tyckes ock åsyfta detta genom den bestämmelsen, att lärjunge, som tillbragt

bragt 2 år i en ettårig eller 3 år i en tvåårig klass, men likväl ej befinnes ega de kunskaper, som för uppflyttning till högre klass erfordras. skall, såvida icke sjuklighet eller andra giltiga skäl undantag föränleda, med vederbörligt betyg från läroverket skiljas. Det kan nemligen icke vara lagstiftarens mening, att lärjungen handlost skall utkastas, utan att han skall hänvisas dit, der han kan få en för honom passande undervisning.

En reservant har anmärkt, att Tyska språkets läsande i de två lägsta klasserna lägger hinder i vägen för öfvergången från folkskolan till elementarläroverket. Denna anmärkning har visserligen någon grund, men den betyder dock ej mycket, alldenstund lärjungar med goda anlag och den underbyggnad för öfrigt, som fordras för intagning i andra eller tredje klassen, lätt nog tillegna sig den lilla kurs i Tyska språket, som på detta stadium af läroverket fordras.

Lika med motionären och andra folkskolans vänner önskar jag åt denna skola all möjlig framgång till vinnande af det vackra mål, som är henne föresatt, men måste motsätta mig, att detta enligt motionärens förslag får ske med uppoffring af elementarläroverket. Detta har under de sistförflutna tjugu åren varit utsatt för ständiga vaxlingar. De, som minnas skolan på den tid då 1820 års skolordning tillämpades, veta, att Latinet var det första språk, som bibringades lärjungen och detta redan i den första klassen. Det missförhållande, att modersmålet härvid alldeles lemnades åsido, framkallade en reaktion, som gjorde att detta fick plats vid sidan af Latinet, hvarefter den nya skollagstiftningen alldeles uteslöt detta från första klassen och inrymde derstädes *endast* modersmålet. En sedermera utfärdad särskild förordning satte uti nämnda klass Tyska språket vid sidan af det Svenska. Frågan är nu hvilket af allt detta må anses vara det rätta? Enligt min åsigt grundläggas studier i allmänhet och språkstudier i synnerhet bäst genom Latinska språket vid sidan af modersmålet. Jag vågar öppet uttala denna min, på någon erfarenhet grundade, åsigt, ehuru det icke är mig obekant, att ganska många bland denna Kammares ledamöter icke dela densamma. Näst Latinet såsom begynnande språk vid sidan af modersmålet anser jag Tyskan vara lämpligast. Men att vilja grundlägga språkstudier genom en grammatikalisk behandling af modersmålet är numera erkänt såsom varande ett fullkomligt misstag i pedagogiskt hänseende. Ty redan vid den aldraförsta undervisningen har det befunnits fruktbringande att genom trägen jämförelse mellan det egna och ett främmande språk utvidga och befästa insigten i bådadera. Redan i denna omständighet ligger en kraftig invändning mot såväl motionärens som reservantens förslag, hvartill kommer, att intet undervisningsämne bättre lämpar sig för barnets uppfattning än just främmande språk. Att till det 14:de eller 15:de året framskjuta ett studium, som enligt århundradens erfarenhet bäst passar för det 9:de å 10:de, vore väl icke särdeles välbetänkt. Motionärens förslag skulle derföre helt och hållet vända upp och ned på skolan.

Med afseende på de många förändringar elementarläroverket under de sista tjugu åren varit underkastadt har en föregående talare sagt, att detta läroverk nu behöfver lugn. Jag instämmer fullkomligt häruti. Det

behöfver utan tvifvel lugn för att utveckla sig i den rigtning det genom den sednaste lagstiftningen fått. Att nu åter införa förändringar i dess läroplan skulle vara merligt, såväl för lärarne som för lärjungarne. De förra få dock finna sig uti att ställa sig till efterrättelse hvad lag bjuder samt söka att efter bästa förmåga fullgöra sin pligt; men de sednare kunna icke lika lätt foga sig etter nya förhållanden, och otvifvelaktigt är, att mången lärjunge genom de på sednare tiden vexlande skolordningarne gått förlorad för studier af allvarligare slag.

Om motionärens förslag antoges, skulle icke kunna undvikas, att i de högre klasserna trängsel emellan språken uppstode. Han har visserligen påstått, att den, som först i femte klassen börjar med främmande språk, är så försigkommen och utvecklad, att han utan skada kan börja med flera språk på en gång. Min öfvertygelse är deremot, att detta lätt skulle kunna leda till förvirring och medföra den påföljd, att lärjungen icke blefve rätt hemmastad i något språk.

Den fråga har ofta varit behandlad, huruvida man utan skada skulle kunna framflytta Latinet till femte klassen. Så länge detta språk qvarstår såsom ett obligatoriskt ämne vid alla akademiska examina, är det alldeles oundgängligen nödvändigt att vid elementarläroverket grundlig undervisning i detsamma meddelas. Men framflyttas latinstudiet till femte klassen lär väl svårligen en sådan grundlighet stå att vinna. Såsom stöd för denna framflyttning har man åberopat förhållandet vid nya elementarskolan. Jag hyser den största aktning för denna läroanstalt och vet, att den genom sina lärjungars vackra examina särdeles på den gamla studentexamens tid vunnit stort anseende; men jag har icke hört omtalas, att dess alumner vid den tiden företrädesvis ådagalade skicklighet i de döda språken.

Man har mycket talat mot utanläsning. Jag är icke någon vän af tanklös utanläsning; men det finnes vid språkstudier mycket, som endast genom minnet kan inläras. Minnet är i allmänhet bättre i de tidigare åren, men om ynglingen först vid en sednare ålder, då detsamma är mindre lifligt, börjar ett studium, som allvarsammare tager denna själsförmögenhet i anspråk, händer lätt att han för ett sådant studium får motvilja.

Likasom jag anser det vara för sent att flytta Latinet till femte klassen, anser jag det äfven vara för sent att flytta Grekiskan till den sjette.

Motionären har såsom skäl för de moderna språkens framflyttning till femte eller sjette klassen åberopat 1820 års skolstadga. Dennes svagaste punkt var just, att lärjungen icke fick tillräcklig undervisning i moderna språk. Bland dessa lästes Tyska och Franska, hvarterda blott en timme i veckan, samt endast på gymnasialstadiet, och jag frågar om detta kan anföras såsom skäl för att börja dessa språkstudier så sent som i femte eller sjette klassen.

Reservanten säger, att genom Latinets flyttning från tredje till femte klassen en lärareplats skulle kunna indragas. Jag medgifver, att detta låter sig göra, om antalet lärjungar i dessa klasser är så litet, att det kan af *en* lärare skötas, men äro lärjungarne så många, att de behöfva delas i två afdelningar, hvilket är det vanliga, så blir vinsten i ekonomiskt hänseende ingen.

Det må slutligen tillätas mig anmärka, att motionärens förslag är en planta, hemtad från Amerikas jord. Jag nämner detta icke såsom ett klan-

der, ty jag hyser stor aktning för folket på andra sidan Atlanten, men jag tror, att icke hvarje växt, som frodas der, passar för vår jordmån. Norra Amerikas folk talar ett språk, hvarigenom det kan sätta sig i beröring med hela världen, men huru skulle vårt lilla folk, hvars språk är känt endast af våra närmaste grannar, kunna reda sig utan kännedom af främmande språk; men en sådan kunskap skulle vi säkerligen endast undantagsvis komma att ega, om i våra läroverk ända till 14:de à 15:de året undervisning lemnades i intet annat språk än modersmålet. Man hinner visserligen icke att till denna ålder förvärfva någon större färdighet i främmande språk, men en grund har åtminstone blifvit lagd, hvarigenom man sedan lätt kan tillegna sig hvad som är behöfligt för det praktiska lifvet. Vi böra således icke efterapa för oss främmande förhållanden, utan i stället, såsom det egnar ett gammalt Europeiskt kulturfolk, söka att bibringa det uppväxande släktet en undervisning, som är passande för de förhållanden, under hvilka detta unga släkte en dag kommer att lefva och verka. Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan samt afslag på såväl motionärens som reservantens förslag.

Herr Åke Andersson: Man bör vara tacksam för hvad som på sednare tider blifvit gjordt för folkskolorna. Men man har knappt hunnit börja att tillämpa en ny lag för dem, förrän man är färdig att revidera och ändra den. Vid första påseendet af detta Betänkande fästade jag mig vid första punkten, som jag ansåg vara öfverflödig, men då jag läste vidare, tyckte jag mig finna, att denna namnförändring endast skulle utgöra en ingress till det mål, dit motionären sträfvat. Hvad *andra* punkten beträffar, så har jag efter min uppfattning visserligen ansett motionären till en del hafva rätt i sina hemställanden, men då jag sedermera genomläst reservationen af Herr Nilson, som mera utförligt behandlat det ämne, motionären påpekat, vill jag instämma i denna reservation, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Ribbing: Efter den långa diskussion, som föregått öfver nu föredragna Utlåtande, skall jag försöka att vare så kort som möjligt, då jag går att framställa några anmärkningar såväl vid motionärens förslag som vid Herr Nilsons reservation. I ett afseende är jag ense med den ärade motionären, nemligen uti beklagandet af den arbetsplittring och den dermed förenade andliga och kroppsliga öfveranstängning, som nu trycka våra skolor, och jag skulle äfven hafva framkommit med ett förslag till ändring i nu gällande skollag, derest jag kunnat hysa någon förhoppning om framgång för ett sådant under nuvarande förhållanden och styrelse af hithörande angelägenheter. Deremot kan jag alldeles icke dela motionärens åsikter om medlen att afhjelpa detta ouden. Herr Siljeströms motion innehåller såsom bekant, i största korthet uttryckt, att undervisningen i elementarläroverket intill gossens 14:de år endast skulle omfatta Svenska ämnen, och att denna del af läroverket skulle utgöra en mönsterskola för folkskolan, tills den, vid större utbildning af den sistnämnda, i framtiden kunde indragas. Motionen kan betraktas från tvenne synpunkter: till sin betydelse och sina verkningar i afseende på elementarläroverket och i afseende på folkskolan.

Enligt gällande skollag börjar skolåldern vid 9 års ålder, och de fyra första klasserna äro ettåriga; det skulle alltså vara dessa klasser, som skulle göras öfverflödiga, under det all undervisning i främmande språk skulle förläggas till de tre öfversta, två-åriga klasserna, följaktligen inskränkas till en tidrymd af sex år. Motionären uppgifver sjelf, att genomförandet af hans förslag förutsätter inskränkning i den undervisning, som nu lemnas i Grekiska. Jan har såväl vid föregående som vid denna riksdag yrkat rättighet till befrielse från Grekiskan för de gossar, hvilkas föräldrar eller målsmän sådant önska; men lika bestämdt, som jag anser möjlighet för en sådan dispens böra finnas, lika afgjort fordrar jag, att de gossar, som önska lära Grekiska, deruti må erhålla tillräcklig och mot de insigter, de i andra ämnen förvärfva, svarande undervisning. Då nu denna enligt gällande skollag ej är större än behöfligt, är det alltså endast med uppoffring af ett nödvändigt undervisningsämne, som motionärens förslag kan genomföras. Vigtigare och mera omfattande än denna anmärkning, som blott rör ett undervisningsämne, är emellertid den fråga, om genom motionärens förslag den af honom med rätta öfverklagade arbetsplittringen eller mångläseriet i skolan samt dermed följande öfveranstängning af kropps- och själskrafter äro undanröjda. Motionären berömmar sig af att så är händelsen nedåt i skolan; men denna fördel köpes mot det pris, att mångläseriet i skolans öfre klasser blott så mycket mera koncentreras. När lärjungen nu inträder i femte klassen, har han på den klassiska linien fyra år läst Tyska, två år Latin; på den reala fyra år Tyska, två år Engelska och ett år Franska. Enligt motionen skulle undervisningen i alla dessa ämnen först *efter* inträdet i femte klassen börja. Motionären försvarar detta med åberopande af förut gällande, just till följd af för stort hopande af språkstudierna förkastade och ändrade skolstadgar. Särskildt erinrar jag i detta hänseende om, att det ej är mer än två år sedan, med anledning af en skrivelse från Rikets Ständer, Tyskan blef flyttad från andra till första klassen, för undvikande af öfveranstängning. Vinsten af förslaget uti ifrågavarande hänseende är alltså endast en omplacering af mångläseriet och öfveranstängningen i skolan; ett borttagande deraf i dess nedersta afdelningar, för att mångdubbla dem i de öfre. Men om jag under eu måltid förtär mer, än jag kan smälta, blifver indigestionen lika stor, om jag intager det öfverflödiga under loppet af hela måltiden eller förlägger det till en del deraf; ja den blifver väl i sjelfva verket värre, om jag i början förhåller mig måttligt, för att mot slutet koncentrera frosseriet. Min tredje anmärkning består deri, att motionen innebär en för studierna och enligt de särskilda läroämnenas natur och lämplighet för olika åldrar skadlig omkastning i ordningen af undervisningen. Jag vill i detta afseende icke trötta med detaljer; jag vill det så mycket mindre, som åtskilliga träffande anmärkningar i detta hänseende redan blifvit gjorda af en erfaren skolman, som före mig haft ordet. Endast *en* erinran tillåter jag mig. Vilja vi räknas bland kulturfolken, så måste vi följa samma väg, som de, efter pröfning och försök, funnit vara den rigtiga för förvärfvande af bildning. Vi hafva förr vid ordnandet af vårt undervisningsväsende alltför litet haft i ögonsigte allmän folkbildning, alltför mycket afsett endast bildandet af embetsmän. Detta origtiga förfarande är nu ändradt, men låtom oss tillse, att vi ej vid dess rättande förfalla i den motsatta ytterligheten och förbättra anstalterna för

den allmänna folkbildningen på ett sådant sätt, att vi dermed skada dem, som äro afsedda för den högre bildningen. Aktsamhet härutinnan är nödvändig ej blott för att vi i det hela skola utgöra ett kulturfolk; den är ej mindre nödvändig för folkbildningens egen skull. Ty bildningen är ett i alla sina grader sammanhängande helt, och lika säkert, som de högre graderna deraf hos några få ej kunna ega varaktigt bestånd, om de ej uppbäras af en allmän folkbildnings basis, lika litet blifver den sistnämnda mer än skenbar, om den ej till ledare eger sådana som innehafva en djup och omfattande bildning. För öfrigt är det mycket lätt att sjunka från ståndpunkten af ett kulturfolk, men så mycket svårare för det folk, som en gång blifvit efter, att återtaga den förlorade ställningen.

Jag öfvergår till betraktande af motionen i anseende till dess betydelse för folkskolan, och detta dels med afseende på sistnämnda skolas institution, dels med afseende på de ekonomiska besparingar, som förespeglas skola blifva följden af motionens genomförande. I folkskolan börja barnen, såsom bekant, vid 7 å 9 års ålder, fortsätta ungefär till konfirurationsåldern och besöka skolan under läseterminerna 3 å 5 dagar i veckan. Jag skall nu ej tala om dem, som under denna tid endast inhenta det stadgade minimum af insigter, ehuru detta lärere vara flertalet, jag skall blott hålla mig till de, såsom man uttryckt sig, "bättre begåfvade", som inhenta maximum af hvad som nu läres i folkskolan. Jag skall vidare ponera, att detta är lika med det kunskapsmått, som vinnes i elementarläroverkets två lägsta klasser, ehuru det i dag härstädes varit omtvistadt, huruvida nyssnämnda kunskapsmått verkligen sträckte sig så vida.

Jag frågar då, i hvad förhållande man ville sätta de barns undervisning i folkskolan, som på 7 å 8 år ej inhenta större kunskaper än till inträdande i tredje klassen i elementarläroverket, till deras, som på två års kortare tid skola hafva vunnit insigter för att komma in i nyssnämnda läroverks femte klass, och för hvilkas undervisning elementarläroverkets fyra första klasser skola utgöra mönsterskolan? Skall man tvinga de förra att alla dagar, både för- och eftermiddag, arbeta för att undervisas tillsammans med de sistnämnda? Redan nu klagar man öfver svårigheten, synnerligen i fattigare och glesare bebodda trakter att förmå föräldrarna, som behöfva barnens hjälp vid arbetet, att reguliert skicka dessa till skolan. Skulle man måhända hädanefter låta hemta dem med tjenliga medel? Är sådant omöjligt och orimligt, så återstår såsom den andra utvägen att låta de barn, som icke äro i tillfälle att intill sextonde året inhemta mer än hvad som nu läses i folkskolan, bilda en linie och från denna, såsom en andra linie, särskilja dem, som intill fjortonde året skola hafva lärt hvad som motsvarar de fyra första klasserna i elementarläroverket, men då ock förse denna sistnämnda linie med särskilda lärare och nemligen flere sådana, eftersom den i elementarläroverkets fyra första klasser, till hvilkas skötande otvifvelaktigt mer än en lärare är af nöden, har sin mönsterskola. Äro nu kommunerna beredvilliga att sålunda mångdubbla antalet af löner för lärarna i deras folkskolor?

För att belysa det sednast sagda, kan jag ej underlåta att i korthet omnämna det sätt, hvarpå undervisningsväsendet är ordnadt i det bland Europas civiliserade länder, der detsamma skenbart erbjuder största likhet med hvad motionären föreslagit. I Schweiz äro läroverken, från de lägre

till de högre, folkskola, gymnasium och parallelt dermed industriskola samt universitetet. Folkskolan innefattar en sexårig lärokurs, från sjetten till tolfte året, men med blott åtta veckors ferier och med åtta timmars samsättning i skolan alla söknedagar. Den är indelad i primär- och sekundarskola, och redan i den förstnämnda inhemtas betydligt mer än maximum i våra folkskolor; i sekundarskolan läres, utom Tyskan der det är modersmålet, ett främmande språk, Franska, föröfrigt t. ex. i matematik, algebra och stereometri, i historia allmän samt Schweitzisk författningslära, o. s. v. Hafva vi nu råd att låta våra barn uppoffra nyssnämnda tid och anse vi nödvändigare, att alla inhemta dylika kunskaper, än att flertalet och de fattigare redan tidigare börja att deltaga i praktiska samsättningar? Från folkskolan afgår lärjungen vid 12 års ålder till gymnasium eller industriskolan, hvaremot de barn, som ej ämna ingå i något af dessa läroverk, tillbringa ännu 3 år i avslutningsskolan (Ergänzungsschule), såsom folkskolans slutaafdelning. Häraf visar sig å ena sidan, att i alla fall sista afdelningen af folkskolan går parallelt med första atdelningen af de högre läroverken. Å andra sidan märkes, att i gymnasium på $6\frac{1}{2}$ år såsom nya språk endast förekomma Latin och Grekiska — Engelska läses ej, Franska är redan i folkskolan påbörjad, Tyska är modersmålet, — likaledes i industriskolan endast två nya språk: Engelska och Italienska, under det enligt Herr Siljeströms motion under de 6 sista skolåren, alltså under ett halft års kortare tid, utom Latin och Grekiska två eller tre moderna språks studium skulle börja.

Det återstår att tillse, huruvida genomförandet af denna motion skulle, som det i reservationen säges, medföra några besparingar. Att detta ej blefve händelsen, så länge de 4 första klasserna i elementarläroverket kvarstode jemte den utvidgade folkskolan, är klart, men ej heller om nämnde klasser vore indragna. Antalet af elementarläroverk med 4 klasser eller derunder, är, om jag ej misstager mig, för närvarande omkring 70. Antalet af fasta folkskolor — utom de ambulatoriska och småbarnsskolorna — något öfver 2,000. Nu är ej tillåtet för en kommuns barn att gå i en annan kommuns skola. Men jag antager, att en sådan tillåtelse meddelades. Jag antager vidare, att man ville på det föreslagna sättet utvidga endast hälften af de fasta folkskolorna, 1,000, eller en fjerdedel, 500. Man hade då att på 500 ställen löna det för undervisningen nödiga antal lärare, som motsvarar dem, hvilka nu lönas på 70 ställen, och uträkningen af den ekonomiska vinsten är lätt gjord.

Herr Nilson har i sin reservation föreslagit, att Tyskan skulle framflyttas från första till tredje, Latinet från tredje till femte klassen, och har förespeglat, att derigenom dels de två första klasserna i framtiden skulle kunna indragas och ersättas af folkskolan, dels redan att den klassiska och den reala linien skulle kunna sammanhållas till femte klassen och dermed besparingar åstadkommas. För att försvara detta förslag, har Herr Nilson först anmärkt, att äfven med dess antagande ett års mellantid skulle förunnas gossarne mellan påbörjandet af Svenska och Tyska samt Tyska och Latin. Men jag frågar blott hvad det hjälper, då Engelska, som nu börjas i tredje klassen af reallinien, faller ihop med begagnandet af Tyska eller ock, om det flyttas till fjerdde klassen, kommer emellan Tyska och Latin utan något års mellantid? Vidare har Herr Nilson försäkrat, att,

ehuru undervisningstimmarne i Latin blefve färre än nu, kunskapen deri skulle blifva lika stor, emedan en undervisningstimme vid högre ålder har mer "intensitet" än vid lägre. Detta må vara sannt i fråga om fortsättning af språkstudier; det är det icke vid inhemtandet af de första elementen och dit hörande minnessaker, ordens betydelse o. s. v., hvarpå den dagliga erfarenheten lemnar bevis, då man, för att lätta inhemtandet af det första af kunskapen i de moderna språken, tidigt låter barnet börja och för sådant ändamål införskrifver en bonne. Herr Nilson har slutligen åberopat exemplet af nya elementarskolan i Stockholm, der latinläsningen först i femte klassen börjar. Men härvid har Herr Nilson förbisett tvänne högst väsendtliga omständigheter. För det första den enorma fördel nya elementarskolan eger i sin rätt att endast intaga ett begränsadt antal lärjungar. Detta gör, att i samma skola belöpa sig endast 16 lärjungar på en lärare, under det medelförhållandet i samma afseende vid de öfriga elementarläroverken i riket är 26 lärjungar på hvarje lärare. Nya elementarskolan har alltså nära dubbel lärarestyrka. För det andra, att under det i samma skola Latinet visserligen ej börjar förr än i femte klassen, men deremot före denna klass alla tre de moderna språkens läsning begynt, vill deremot Herr Nilsson med ej stort mer än halfva lärarestyrkan från och med samma femte klass meddela samma undervisning i Latinet och derjemte börja den i ett eller två moderna språk, utöfver hvad lärarne i nya elementarskolan se sig goda till, oakadt dessa torde få erkännas hafva varit och vara snarare öfver än under det vanliga i duglighet. Jag vill ej bestrida, att utomordentlig begåfning och skicklighet hos läraren kunna åstadkomma utomordentliga resultat i undervisningen. Och då Herr Nilson försäkrar, att, enligt hans plan, lärjungarne skulle ur skolan utgå lika utrustade med klassisk lärdom som nu, vill jag ej heller betvifla, att han känner sig ega förmåga att bibringa dem lärdom. Men jag erinrar, att i detta fall, liksom i andra, regeln, den allmänna lagen, måste göras efter det vanliga måttet af förmåga hos den stora pluraliteten, ej efter undantaget af den utomordentliga förmågan hos ett fåtal. Man må yrka förändringar, man må fordra rättelse af befintliga felaktigheter, men man måste dock dervid se till, att det yrkade ock är möjligt under för handen varande omständigheter. Jag för min del tror, att första och andra klasserna i elementarläroverket i en framtid kunna och skola indragas. Men detta kan icke ske, förrän man beslutar sig för en sådan ändring i nu gällande skollag, att redan från början undervisningen koncentreras till de ämnen, som inom hvardera linien äro de fundamentala, för att gossen, vid studium af dessa, utan öfveranstängning på en gång må inhemta grundligare insigter och mogna sitt förstånd. Med en sådan minskning i läroämnenas antal kan ett eller annat utan fara framflyttas något år. Så länge åter, som man ej finner sig vid att vidtaga denna radikala ändring, utan i de arma gossarnes hjernor skola inpluggas de massor som nu, så är den enda möjliga lindring, att man åtminstone på hela skoltiden utbreder dessa massor, och hvarje ny ändring i de redan så ofta ändrade skolstagarne har då redan emot sig, att den är en sådan och änyo rubbar hvad som knappt hunnit komma i ordning.

Mot Herr Nilsons reservation har jag slutligen den formela anmärkning att göra, att den ej utgör en reservation mot beslutet angående en

motion "om folkskolorna" och om elementarskolorna blott i sammanhang med de förra, utan en ny motion angående elementarläroverken, hvarom Herr Nilson sjelf, sid. 9 af Utskotts-betänkandet, säger, att den "icke på minsta sätt har med folkskolan att skaffa" i annan mån, än att lätta öfvergången från den sistnämnda till elementarläroverket. Men då denna nya motion ej i grundlagsenlig ordning är tillkommen, är den, enligt min tanke, rätteligen ej föremål för Kamrarnes beslut.

Då alltså Herr Siljeströms motion och Herr Nilsons reservation båda inskränka undervisningen i ett väsendtligt läroämne; då de icke minska mångläseriet och öfveranstängningen i elementarläroverket, men väl förtrycka den naturliga ordningen i undervisningen i särskilda läroämnen; då de icke, såsom de äro framställda, kunna genomföras och icke medföra några besparingar, utan fastmera mångdubbla kostnaderna för lärares aflöning samt dessutom skulle tvinga kommunerna till ny- eller tillbyggnad af skolhus, yrkar jag bifall till Utskottets afstyrkande Utlåtande.

Herr O. B. Olsson: Vid föregående riksdag har jag jemte en annan af denna Kamrars ledamöter väckt motion derom, att de tvenne lägsta klasserna i elementarskolan skulle indragas. Denna motion har icke vunnit Rikets Ständers bifall; men jag hoppas den tid icke skall vara långt aflägsen, då ett sådant förslag det gör, och jag för min del vill bidraga allt hvad jag förmår, på det att vi må närma oss detta mål. Om Tyska språket icke lästes i elementarskolans första och andra klass, så skulle övergången från folkskolan till elementarskolan betydligt underlättas. Jag har erfarenhet derom, att i min hemort icke så få skolor finnas, der undervisning med undantag af Tyska språket meddelas i alla de ämnen, som erfordras för inträde i tredje klassen. Hvarken motionären, reservanten eller Utskottet har nämnt något om de ämnen, som i elementarläroverkens tvenne nedersta klasser läsas, och det är derföre möjligt, att det kan finnas åtskillige ledamöter af Kamraren, som icke hafva reda deruppå. Jag skall derföre taga mig friheten uppläsa 7 och 8 §§ af Kongl. kungörelsen af den 12 Maj 1865, angående ändring i nådiga stadgan för rikets almänna elementarläroverk, hvilka innehålla. § 7: "Läroämnen i elementarläroverks *första* klass vare kristendom, modersmålet, Tyska språket, matematik, naturvetenskap och geografi, hvarjemte lärjungarne öfvas i välskrifning och linearteckning"; och § 8: "Läroämnen och öfningar i *andra* klassen vare desamma som i den första, med tillägg af berättelser ur fäderneslandets historia."

Om nu Tyska språket borttages från läroämnen i dessa klasser, skulle öfvergången från folkskolan till elementarskolans tredje klass, såsom jag förut anmärkt, betydligt underlättas. Jag instämmer derföre uti Herr Nilsons reservation.

Herr Hierta: Till en början vill jag yttra några ord i anledning af den ärade representantens från Upsala invändning, att det af formela skäl icke skulle gå an att nu bifalla reservantens, Herr Nilsons i reservationen framställda förslag, när detta förslag skulle utgöra en ny motion. Detta anser jag icke vara något hinder för att antaga nämnda reservation, när den blott utgör en modifikation af *andra* punkten i Herr Siljeströms motion, hvilket, med afseende å innehållet af samma reservation väl icke kan nekas. Detta härom.

Innan jag vidare yttrar mig, måste jag erkänna mig hysa betänkligheter vid att deltaga i en öfverläggning, uti hvilken stå emot hvarandra män af facket, som dertill äro skicklige och förtjente; men denna betänklighet måste vika, då jag tager i betraktande vigten af det ämne, som är föremål för diskussionen, och då jag vet, att detta ämne legat hela Svenska Folket om hjertat, nemligen i det afseendet, att man från undervisningen i elementarläroverken bör, om ej borttaga, åtminstone hänskjuta hvad som ej är behöfligt för det praktiska lifvet till högre klasser, der ynglingen antingen förbereder sig till ett framtida ingående i Statens tjenst eller af särskild håg vill studera de gamla språken. Af sådan anledning vill jag följa något de olika talarne i deras framställningar. En af dessa här på sidan om mig har förmenat, att all bildning bör utgöra ett sammanhängande helt. Detta har ock varit såväl motionärens som reservantens, Herr Nilsons mening. En annan, nemligen en af hufvudstadens representanter, har ansett, att elementarläroverken skulle utgöra normala undervisningsverk, deruti man skulle kunna särskilja de adepter, hvilka ega mer eller mindre fallenhet för fortsättning af undervisningen samt återförvisa de sednare till folkskolan. Vid språkundervisningens framflyttning har man funnit det ihärdiga motstånd, som häremot uppstått, utgöra en lemning af den sega ihärdighet, som från Latinets föräktare alltid blifvit ådagalagd. Det är icke någon fråga om, att ju icke studiet af de klassiska språken eger stort värde, men på sednare tider har dock allmänna tänkesättat mer och mer börjat uttala den meningen, att Latinet bör "maka åt sig". Något är visserligen vunnet dermed, att det förflyttas från första till tredje klassen af elementarläroverket, men ännu återstår dock mycket i detta fall att hjälpa. Latinet är väl egentligen orsaken till skolstyrelsernas åtgöranden, att uppskjuta de moderna språken till högre klasser. Utskottet har ej vederlagt motionärens förslag, utan blott sökt att nedrifva detsamma. Utskottet säger nemligen: "Utskottet förbiser ingalunda vigten deraf, att ett nära samband emellan folkskolan och elementarläroverket eger rum; att öfvergången från den förra till det sednare i möjligaste mån underlättas och att derigenom de större anlagen, hvar de ock må förefinnas, sättas i tillfälle att erhålla den utveckling, som de offentliga läroverken kunna bereda; men då nu ifrågavarande förslag afser, att närmandet mot detta önskvärda mål skall ske genom en väsendtlig förändring af för elementarläroverken gällande undervisningsplaner, så har Utskottet ansett sig i främsta rummet böra undersöka, huruvida förändringens genomförande skulle komma att menligt inverka på undervisningen inom sistnämnda läroverk, ty om detta vore fallet, så måste endast derigenom stor betänklighet mot förslaget antagande uppstå, enär elementarläroverket dock utgör sjelfva kärnan för landets undervisningsväsende; och om denna kärna lider, så skall en menlig verkan deraf snart visa sig på folkskolan, lika väl som på universitetet och andra grenar af den offentliga undervisningen."

Detta vore visserligen sannt, om fallet verkligen vore, att den ifrågasatta förändringens med elementarläroverken genomförande komme att menligt inverka på undervisningen inom nämnda läroverk; men den bevisning, Utskottet i detta fall framlagt, är icke tillfredsställande. En talare, Herr Leffler, har sedermera såsom hufvudsakligt skäl, hvarför han icke

kunnat följa det exempel, som motionären och reservanten gifvit, åberopat den omständigheten, att vi skulle utgöra ett gammalt kulturfolk; men detta åberopande, om det ock må gälla såsom skäl att icke bortvisa de gamla språken ur skolan, utgör dock ej något bevis, att språkundervisningen bör qvarstå på den plats inom skolan, som den nu eger.

Vidare säger Utskottet: "Allt sedan våra elementarläroverks uppkomst hafva främmande språk inom dem såväl som inom andra Europeiska länders skolor utgjort en af de förnämsta undervisningskällorna. Detta studium är icke blott, enligt århundradens erfarenhet, ett viktigt bildningsmedel, utan det har äfven en särskild betydelse för ett folk, sådant som det Svenska, hvars eget språk nästan icke alls talas utom landets gränser; och denna betydelse blir naturligtvis större, i den mån förbindelsen folken emellan ökas." Detta är ganska riktigt, men det är ej något bevis för att språken bättre läras vid tidigare ålder, än om man då sysselsätter ynglingarne med andra ämnen. Utskottet har otvifvelaktigt förbisett den önskan, som ligger i motionen, att tillvägabrinda ett samband emellan elementarläroverken och folkskolan; hvaremot och då Utskottet talar om hinder för förändringen med afseende å de kostnader, den skulle åstadkomma för kommunen, jag endast vill hafva anmärkt, att denna faktor ej bör tagas med i beräkningen, då det endast är fråga om en förändring i läseordningen inom elementar-läroverken för sig.

I Utlåtaudet förekommer ytterligare: "Motionären synes ej heller vilja bestrida detta påstående, då, enligt den utveckling af sitt förslag, som han inom Utskottet gjort, han icke afser att inskränka den åt språkstudierna anslagna tiden, åtminstone med undantag af Grekiskan, men vill deremot framskjuta hela denna tid till de tre högsta klasserna, nemligen den femte, sjette och sjunde. En dylik framskjutning af språkstudierna anser dock Utskottet i flera fall ofördelaktig" o. s. v. Här är Utskottet inne på sjelfva tvistepunkten. Motionären anser språkundervisningen lika väl kunna inbentas af skolynglingarne, om de dermed börja i en högre klass. Detta är dock motsatsen af Utskottets åsigt. Jag tilltror mig icke kunna afgöra den frågan, huruvida man bör börja med språkundervisningen till större fördel för ynglingarne vid tidigare ålder, eller då de blifvit mera försigkomna. Detta beror, efter mitt förmenande, på sättet, huru man går till väga vid undervisningen. Det kan måhända vara vådligt att här yttra den tanken, hvilken jag dock icke kan hålla tillbaka, den nemligen, att i våra skolor följes i afseende på språkundervisningen ett förvändt sätt. Detta är djerft sagt, men sannt. Herr Ribbing har talat om "bonner" från Schweiz. Den undervisning, som meddelas genom dem, lemnas icke på samma sätt som i skolorna, der man vanligen börjar med fornläran. En vigtig sak i detta hänseende, som påkallar den största uppmärksamhet, är, att våra läroböcker i språken äro i ett stort behof af reform och förnyelse. De flesta grammatikor, de må vara Tyska eller Franska, äro hufvudsakligen anlagda på att fullproppa lärjungens minne med en mängd regler och undantag, som skola läras utantill, och hvilket gifvit anledning till det gamla ordspråket "grammatica latina, som kommer gossarne att grina." Att gå till väga på detta sätt i afseende på språkens lärande är icke naturligt. Lyssna på barnet när det börjar tala, och man skall finna, att det icke begynner med orden i deras böjningar, utan uttalar verberna

i den infinitiva ändelsen. Det är sjelfva ordet, den enklaste beteckningen af begreppet eller saken, som det först inhentar. Hvad är väl egentligen det mål man söker med språkstudium; jo! det är att göra sig förstådd. Vid den privata undervisningen kan man lära sig ett språk på fjerdedelen af den tid, som dertför åtgår i skolan. Skickar man en yngling till främmande länder, så lär han sig språket på 5 eller 6 månader vida bättre än på 5 eller 6 år vid det flitigaste studium i en skola, nemligen att kunna ledigt uttrycka sina tankar och göra sig förstådd. Detta allt har ledt mig till den djerfva tanke, som jag förut uttalat. I afseende på Latinet erinrar jag mig från egen erfarenhet den tiden, då jag sjelf var vid akademien. Då var det ej så mycket fråga om att kunna uttrycka sig ledigt på latin, som att söka undvika att begå ett fel emot grammatikan, hvilket utgjorde snart sagdt ett "crimen læsæ". Man blef kasserad i profskrifningen, om man hade endast ett enda fel emot grammatikan, äfven oaktadt fraserna eljest kunde väl uttrycka tanken. Jag tror dock icke, att man bör sätta så stort värde på det förra. Man talar om, att man icke kan inlära språkformens skönhet, utan att hafva grundligt studerat Latinet. Detta yttrande nödgar mig till att till och med just från denna Kammare taga exempel på motsatsen. Man behöfver endast vädja till allas vår erfarenhet. Åtskillige ledamöter inom Kammararen, hvilka man med säkerhet vet icke hafva läst Latin, uttrycka sig ändock på ett sätt, som skulle göra mången, hvilken studerat Latinet, förlägen, enär de ej kunna åstadkomma likartad skönhet i formen för sina uttryck. Med afseende härå ledes jag till den öfvertygelsen, att Latinet alldeles icke är någon nödvändig talisman för att uttrycka sig både logiskt och skönt. Den stora mängden af nationen vänjer sig mera vid ett vackert språk genom att läsa en mängd af nu för tiden utkommande tryckta skrifter och tidningar. De tider äro lyckligtvis hänsvunna, då att vara en stor Latinare utgjorde nära nog den största ära. Hvar och en vet huru Latinet ofta varit det, som underhållit det onda högmodet, och huru en och annan ydles öfver att kunna kallas "en stor Latinare", och ansåg sig nästan bättre än alla andra medborgare, oaktadt han i afseende på andra insigter kunde vara ganska tom.

Utskottet säger vidare: "Slutligen finnes ännu ett skäl emot förslagets antagande, hvilket Utskottet icke velat lemna utan uppmärksamhet. Vårt elementarläroverk har under sistförflutna årtionden varit föremål för en oafflätlig, i hög grad prisvärd uppmärksamhet af de båda Statsmagterna. Följden häraf har varit tid efter annan företagna genomgripande förändringar, såväl i organisation som undervisningsplan. Läroverket behöfver nu rådrum att sätta sig in i de nya formerna; det behöfver fredas från allt experimenterande, hvilket, utom att det utöfvar en högst menlig inverkan på både lärare och lärjungar, äfven hindrar från förvärfvandet af grundlig erfarenhet om resultaten af de vidtagna anordningarne." Jag skulle dock vilja fråga, hvilka de genomgripande förändringar äro, som inom läroverket vidtagits? För min del känner jag icke till några andra, än att Latinet uppflyttats till tredje klassen och att Tyska språket förflyttats till den första, och om dessa, såsom jag tror, utgöra nära nog de enda förändringar, som inträffat på de sednare åren, så kan jag icke finna, att läroverket behöfver särdeles rådrum att sätta sig in i dessa nya former,

eller att det derföre behöfver fredas från nya experimenter. Men om man vill vidhålla det gamla emot tidsanden, så är det ett godt sätt att kunna säga: "Nu hafva vi redan gjort så mycket, att det kan vara nog tills vidare; låt oss nu vara i fred och pröfva hvad det duger till som redan blifvit gjordt." Detta påminner om rättan, som hade förskaffat sig bostad i en gammal ost; hon ville heller icke gerna blifva störd i sin angenäma tillbakadragenhet, och när de andra rättorna kommo för att begära hennes råd och hjälp, så svarade hon: käre vänner! låten mig vara i fred; jag har redan arbetat så mycket jag kunnat för eder, och nu behöfver jag lugn och ro på gamla dagar. För min del tror jag, att någon så genomgripande reform icke försiggått, att den bör kunna lägga hinder i vägen för ytterligare förändringar genom antagande af antingen den nu ifrågasvarande motionen eller ock reservationen, om den befinner ega större sympathier hos Kammararens Herrar ledamöter. Motionen anser jag i positivt hänseende vara fullkomligt påkallad af för handen varande förhållanden väl genomförd och grundad på skäl, som icke kunna vederläggas. Af hvad jag nu haft äran nämna framgår, det jag önskar proposition på bifall af ofvannämnda motion.

Herr Jonas Andersson: Jag anhåller att med några ord få yttra min mening i frågan, och jag skulle icke upptaga Kammararens tid med min framställning, om icke ämnet egde sammanhang med en reform, som jag nitälskat för och föräktat under de sednare riksdagarne. Det af motionären framställda förslaget har tvenne högst väsendtliga fördelar, ty för det första åvägbringar det ett samband emellan folkskolan och elementarläroverket och lättar öfvergången från den ena till det andra, samt i andra rummet inverkar det högst välgörande på sjelfva folkskolan i och för sig, på samma gång det hufvudsakligen går ut på att ombilda elementarläroverket. Ifrån båda sidor betraktadt länder detsamma till stor fördel för folkets bildning och upplysning. Jag vill icke tillåta mig något omdöme, huruvida studiet af de utländska språken har den stora betydelse, den nästan magiska inverkan på ungdomens uppfostran, som dess förespråkare både nu och vid föregående tillfällen påstå. Sjelf har jag icke varit i tillfälle att få studera något bland dem, och kan således icke heller bedöma den frågan. Jag säger således icke, att detta studium ej är af vigt för bildningen i allmänhet, men jag tror att detsamma icke bör ligga i vägen för den allmänna medborgerliga bildningen, men detta har det gjort och gör, enligt min uppfattning, ännu i dag. Jag har sjelf flere gossar, hvilka alla genomgått folkskolan, innan de ingingo i elementarläroverket, en del af dem i andra och en del i tredje klassen, likväl sedan de erhållit särskild undervisning i Tyska språket. Sedan de genomgått tredje klassen, önskade jag göra mig förvissad, huruvida de kunde i det praktiska lifvet använda kunskapen i de läroämnen de inhemtat, men vid anställd pröfning saknade de helt och hållet all förmåga härtill; och jag har hört, att flere föräldrar och uppfostrare gjort samma nedslående erfarenhet. Hvilken kan väl orsaken härtill vara, om icke just hufvudsakligen studiet af de utländska språken, som tager en dyrbar tid från de praktiska läroämnena, ehuruval rättvisan torde fordra det erkännande, att äfven andra omständigheter härtill kunna i någon mån bidraga. Nu är

det en känd sak, att största delen af Svenska Folkets barn gå ut i det praktiska lifvet, sedan de genomgått tredje klassen af elementarskolan, och man kan således antaga, att större delen utgår med ofullständig underbyggnad och underhålliga kunskaper till det borgerliga lifvets bestyr. Alla de städer, egentligen blott mindre städer, der endast treklassiga elementarläroverk finnas, hafva i allmänhet en fattig befolkning, och de der bosatte föräldrarne hafva icke råd att skicka sina barn till nästa stad, att der underhålla dem någon längre tid för fortsättande af deras studier, utan därför måste barnen ut i världen med den underbyggnad de redan hafva.

Nu afser motionärens förslag att i någon mån söka afhjelpa denna olägenhet, och jag anser hans åsigt i detta fall vara så god och riktig, att den förtjenar allt erkännande, ehuru den möjligen fått en något för stor utsträckning, större än den nu är möjlig att genomföra, men delta kommer sig klarligen derutaf, att motionären är en framtidsman, i all synnerhet inom folkskolans område, och till följd deraf har och hans idé antagit proportioner, lämpade för framtiden. Ehuru alltså steget kan för närvarande synas vara alltför långt uttaget, tror jag dock, att idén är af beskaffenhet att böra med allt intresse omfattas. Svenska Folket står till denne motionär i den största tacksamhetsskuld för hans varma nit om upplysningen i allmänhet och hans stora förtjenster om folkskolebildningen i synnerhet. — Af den anledning, jag nyss nämnde, vill jag emellertid nu inskränka mig till att instämma i Herr Rektor Nilsons Betänkandet vidfogade reservation, som väl icke direkt afser de tvenne nedersta klassernas afskiljande från elementarläroverket, men i alla fall förbereder en lättad öfvergång från folkskolan till elementarskolan, och jag förmodar, att ingen bör hafva något att häremot invända. Sedan må folkskolans värde få bero på den utveckling den kan ernå, och jag åtminstone har icke från min hemort den erfarenhet, att folkskolan står på så låg ståndpunkt, som man här påstått, och i allmänhet undervisas der i de Svenska läroämnena, som utgöra föremål för undervisningen i elementarskolans första och andra klasser. I första klassen läses till andra hufvudstycket i katekesen, samt undervisas i öfrigt uti modersmålet, matematik, naturvetenskap, historia och geografi, hvarjente lärjungarne öfvas i välskrifning och linearteckning, och i andra klassen äro läroämnena och öfningar desamma som i den första, med tillägg af Tyska språket. Jag hemställer, huruvida dessa ämnen äro så beskaffade, att undervisning deri icke kan anförtros åt andra än filosofie magistrar, och för min del kan jag ej finna någon våda deruti att skilja dessa läroämnena ifrån elementarläroverket, då eleverna, redan vid ankomsten till skolan, utrustade med dessa förkunskaper, kunde ingå i tredje klassen. Äfven om i allmänhet folkskolan icke skulle stå på så hög ståndpunkt, att han kan meddela dessa förkunskaper, så är jag dock förvissad, att han snart hinner dit. Jag hemställer till Kammarens bedömande, hvilket medförer större kostnad, antingen att skicka ett barn till en möjligen atlägsen stad, att der underhållas några år för att genomgå de lägre klasserna af elementarläroverket, eller att i hemmet skaffa privatundervisning i det mått af kunskaper, hvaruti folkskolan brister. Jag anser det yrkande Herr Nilson i sin reservation framställt vara så praktiskt och enkelt samt så lätt att realisera, att jag hoppas det Kammaren i detta fall vill i någon mån gå allmänna opinionen till mötes. Ehuru elementar-

skolans försvarare icke synas mig påakta tidens fordringar i detta fall, böra de icke så envist motsätta sig all reform, emedan det derigenom kommer att se ut, såsom de ansågo, att skolan vore till för deras och icke för den bildningssökande ungdomens skull, att de betrakta den mer såsom en aflöningsanstalt för lärarne än såsom en läroanstalt för barnen till den befolkning, som underhåller både lärare och läroanstalter.

Herr *Per Nilsson*, som begärt ordet, förklarade sig instämma i Herr A. W. Nilsons reservation.

Herr Friherre Fock: Den till Utskottet remitterade motionen innehåller ej något förslag till inskränkning i studierna vid elementarläroverken, utan föreslår endast att undervisningen i främmande språk måtte uppskjutas, tills lärjungen fyllt 13 år, d. v. s. till femte klassen. Det är detta förslag, som Utskottet på anförda skäl afstyrkt, och icke något annat. Jag anser mig böra erinra härom i anledning af de gjorda anmärkningarne mot språkstudiernas omfattning vid elementarläroverken, anmärkningar som, enligt mitt förmenande, ej stå i omedelbart samband med motionen.

Hvad nu sjelfva hufvudfrågan beträffar, äro så många skäl anförda både för och emot, att jag kan betydligt inskränka mitt yttrande, och hvartill jag har ökad anledning af den omständigheten, att jag saknar både klassiska och akademiska studier. Min öfvertygelse är, att inom våra elementarläroverk en reorganisation bör ega rum, men denna i en helt annan riktning och omfattning, än hvad motionären föreslagit. Till förtydligande af min åsigt i detta afseende anhåller jag få göra en kort jemförelse mellan dessa läroverk förr och nu, hvilken jemförelse äfven torde till någon del besvara en föregående talares fråga om, hvilka stora förändringar, som på sednare tider försiggått inom läroverken.

Vid de äldre skolorna var hela undervisningen hufvudsakligen egnad åt de klassiska språkens studium; de utgjorde den kärna, omkring hvilken de få öfriga ämnena helt löst anslöto sig. Denna anordning, hvad ock mot den kan anmärkas, hade en stor fördel deruti, att en sådan kärna verkligen fanns; att lärjungen derigenom från början vandes vid åtminstone ett djupt och allvarligt studium, men framför allt deruti att elementarstudierna afslutades så tidigt, att ynglingen kunde ingå vid universitetet, innan den bästa studiitiden var slut. Han bestämde då snart sitt *vita genus*. Blef detta embetsmannabanan eller det praktiska lifvet i öfrigt, så inhemtade han äfven snart nog de härför, enligt den tidens fordringar, erforderliga kunskaperna, och han inträdde på sin nya bana visserligen med en mindre massa bokligt vetande i åtskilliga ämnen, men han medförde dit, hvad bättre var, en oförsvagad kraft för inhemtande af yrkets praktiska detaljer; och resultatet häraf, så väl inom Statens tjänst som samhällslifvet i öfrigt, var män, för hvilka vår lärda tid visserligen ej skulle behöfva blygas. Valde åter den *unge* studenten vetenskaperna till fält för sin verksamhet, så började han nu först vid högskolan de egentliga vetenskapliga studierna, de fortsattes hela lifvet igenom, och namnen Linné, Bergman, Scheele, Berzelius, många andra att förtiga, vittna om, att den tidens skolor visserligen icke saknade förmåga att utveckla de stora anlagen, hvar de ock funnos.

Så kom den nya tiden. De moderna språken fingo en större vikt både genom folkens lifligare beröring med hvarandra och genom den allt rikare och värdefullare litteratur, som dessa språk förvärfvade, och bland dem intog naturligtvis modersmålet främsta rummet. Naturkunnigheten utvecklade sig och blef verklig vetenskap; den blef såsom sådan ett bildningsmedel, som ej längre kunde förbises, hvarjemte den trängde ut i alla grenar af det praktiska lifvet samt omskapade och nära nog bildade vår tids industri. Samtidigt har en väsendtlig förändring försiggått inom samhällskicket; det fordna centralisationssystemet har fallit och folket vaknat till medvetande om sin befogenhet af sjelfstyrelse. Det är klart, att dessa omständigheter skulle utöfva ett utomordentligt inflytande på den allmänna undervisningen. Behovet af kunskaper måste tränga djupare ned mot samhällets rötter; deraf folkskolan. Behovet af kunskap i de lefvande språken och naturvetenskaperna tvungo de allmänna läroverken att på sin läseordning intaga dessa ämnen, men kunde icke tvinga de gamla ämnena att lemna platsen. Följden häraf har varit, utom den stora mängden af läroämnen i skolan, en betydlig förlängning af tiden för elementarundervisningen, så att ynglingen nu kommer *till* universitetet vid den ålder, då han ofta fordom lemnade det, och nu lemuar det vid den lefnadsperiod, då han ofta fordom genom förvärfvad praktisk erfarenhet var skicklig för egen sjelfständig verksamhet. Iugen egentlig kärna finnes för elementarundervisningen, utan det hela bildar ett temligen brokigt skal, så hårdt att individualiteten har ganska svårt att genomtränga detsamma.

Att detta system icke kan vara rätt sundt och icke heller i längden kan bibehållas, det synes mig vara påtagligt; och hade motionärens förslag afsett ändring eller rättelse härutinnan, hade han föreslagit afskiljandet af en klass i öfra ändan af skolan i stället för i den nedra, hade han föreslagit en inskränkning af undervisningsämnena i afseende å deras antal eller omfattning, hade han föreslagit bildningsliniernas bestämda skiljande från hvarandra; så skulle jag med tacksamhet och glädje gifvit ett sådant förslag min röst, äfven om deraf förorsakats ökade kostnader; ty i denna fråga hyllar jag den af en stor man en gång uttalade satsen, att "ej något land är så rikt, att det har råd att spara på sitt undervisningsväsende". Men då motionen icke afser något sådant, då uti den blott föreslås en omrangering af ämnena utan någon inskränkning, åtminstone med undantag af Grekiska språket, så befarar jag, att förslaget antagande endast skulle fördröja och försvåra den enligt min åsigt angelägnare reformen.

Motionären har dock med sitt förslag väsendtligen afsett den fördelaktiga återverkan, som det, enligt hans förmenande, skulle utöfva på folkskolan. Äfven i detta afseende är ämnet temligen uttömdt. En omständighet återstår dock, på hvilken jag vill fästa uppmärksamheten. I fråga om önskvärdheten af att folkskolan allmänt begagnas af alla samhällsklassers barn är jag fullkomligt af lika tanke med motionären; men jag tror, att folkskolan bör genom egen inre utveckling söka *draga* till sig lärjungarne, och icke något yttre tryck, det må ligga uti namnförändring eller anordningar inom elementarläroverket, användas för att liksom tvinga dit dem. Folkskolan har nemligen ännu icke på långt när uppnått den ståndpunkt, som för henne är önskvärd; och hon är äfven, tack vare både

Representationens och kommunernas omvårdnad, stadd i en jeunn och liflig utveckling. Om nu uuder denna utvecklingsperiod de mera bildade och förmögnare samhällsklassernas barn genom en yttre påtryckning hastigt och i större mängd förmåddes aulita folkskolan; kan man ej befara, att dessa klasser skulle begagna sitt inflytande för att leda skolundervisningen i en rigtning, som mera afsåge studiernas fortsättning vid det högre läroverket, än meddelandet at en i möjligaste mån helgjuten folkbildning?

Då jag således anser den föreslagna förändringen vara för folkskolan af tvifvelaktig nytta och för elementarläroverket, enligt flera under öfverläggningen framställda skäl, skadlig, så kan jag ej rösta för bifall till den samma.

Det varma intresse, hvarmed folkskolan omfattas, är i hög grad glädjande, och det skall säkert för fäderneslandet frambringa de rikaste frukter; men låtom ej detta intresse göra intrång på de öfriga bildningsmedlens område; låtom oss ej glömma, att elementarläroverket och universitetet dock, såsom Utskottet yttrar, bilda kärnan för landets undervisningsväsende; de utgöra det hjerta, som drifver ut bildningens blodmassa i samhällskroppen; de bilda den heliga eld, vid hvilken de facklor tändas, som sedan skola värma och lysa både i kyrkan och skolan. både i palatset och kojan.

Herr Hollander: Äfven om de skäl, som bestämna mitt afslag å såväl den väckta motionen som å reservationen, icke skulle hafva någon inverkan på utgången af frågan, utbeder jag mig dock att nu få framlägga desamma till Kammarens bedömande. Det första är ett psykologiskt skäl, att ju längre nödiga förstudier uppskjutas, desto svårare är det att sedermera gå i land med dem, och detta gäller isynnerhet språkstudier, ty ljudminnet aftager med åren och i jemnbred med förståndets utveckling, och en äldre lärjunge har mycket svårare att inlära grammatikens formlära, än den som vid tidigare år gör början dermed. Vidare torde en redan nu hotande öfveranstängning låta sig än mer förmärka, ifall alla språkstudier uppskjutas, till dess de behöfva nära samtidigt börja, i tredje eller femte klassen, då ock flera språktimmar för hvarje språk måste på samma dag anordnas. En erfaren skollärare känner väl till resultaten af en dylik språkundervisning, dervid tre à fyra språklexor skulle inom samma dag förekomma. Vidare har man hemtat skäl för förändringen från den ekonomiska sidan, men jag tror att man härvidlag förbisett att, om ännu flera timmar tilläggas i de högre klasserna i de klassiska språken, så skulle äfven större skilnad uppstå mellan den klassiska och reala liniens resultat i gemensamma ämnen och till följd häraf blifva nödvändigt, att skolan delas uti tvenne särskilda linier i hvarje ämne från och med tredje eller femte klassen.

Ursprungliga orsaken till hela förslaget synes vara, att man vill indraga första och andra klasserna af elementarläroverket; dock lärer väl ingen vara så lättrogen, att han ej förmår inse, det folkskolan icke kan ersätta tvenne klasser af elementarläroverket, med mindre på den transporterades de lärarekrafter, som förut tillhört det sednare. Detta blir således icke någon ekonomisk vinst, lika litet, som att barnen säkerligen få tillbringa

tillbringa 3 à 4 år i folkskolan, för att inhemta samma kunskapsmått, som på 2 år meddelas i elementarläroverket. Man har här varit särdeles välvilligt stämd mot städernas folkskolor, men jag känner att det är lika svårt att der få barnen att ordentligt bevista skolan som på landet, ty ena dagen skall barnet hjälpa far, den andra gå ärenden åt mor, och den tredje dagen äro skodonen i behof af lagning o. s. v.; och jag hemställer, huruvida det kan vara rätt och ändamålsenligt, att dylika lärjungar genom sin ojemna skolgång uppehålla dem, som skola för fortsatta studier grundlägga en vetenskaplig bildning. Vidare tillåter jag mig anföra det förhållande, att folkskolans kurser afse en avslutad bildning, hvaremot elementarskolans blott utgöra en början till fortsatta högre studier. Så t. ex. är Berlins naturlära en högst förträfflig bok, afsedd för folkskolan, men omöjligt är att endast genom studium af densamma blifva vetenskapsman, äfven om den med samma deri följda method vore aldrig så diger, ty vetenskapens väg är vida mer törneströdd och går genom definitioner, indelningar m. m. till de vetenskapliga resultaten.

Dessa äro de hufvudsakliga grunder, hvarpå jag stöder mitt afstyrkande af ifrågavarande inskränkning utaf den vetenskapliga undervisningen; och om förslaget går igenom, komma vi utan tvifvel långt efter andra Europeiska nationer, ty dessa två års undanryckande från elementarläroverket skulle hafva ett så menligt inflytande på vår bildning, att det af intet motsvarande gynnande resultat kan ersättas eller uppvägas.

Herr Winkrans: Om jag ej redan förut haft en viss öfvertygelse i förevarande fråga, så skulle jag ovilkorligen, i fall jag vore mottaglig för skäl och bevis, öfvergått till Utskottets åsigt, så öfvertygande och så enkla tyckas mig dess skäl vara, och hvad som möjligtvis fattats i klarhet och fullständighet har på ett utmärkt sätt supplerats af representanten från Upsala. Jag vill därför blott i största korthet belysa de skäl, som å andra sidan användts mot Utskottet. Af alla den sidans talare finner jag dock ingen hafva gått Utskottet eller den nämnde representanten direkt på lifvet, mer än en representant från Stockholm, som jag för korthetens och tydlighetens skull ber att få kalla vid namn, Herr Hierta. Han har i afseende på språkundervisningen yttrat, att den kan drifvas på ett mer och mindre förväntat sätt, men detta är att föra frågan in på ett främmande område; det är nemligen icke nu frågan om, hvilken method som är den ändamålsenligaste för språkundervisningen, frågan är helt enkelt den, om undervisning i främmande språk skall förekomma i vissa läroverks lägre klasser. Jag tänker följaktligen ej följa Herr Hierta på denna afväg. Men Herr Hierta tror sig hafva funnit ett slående bevis mot nämnda språks behöflighet i den omständigheten, att Kammararen eger flere utmärkte män, som icke ega språkkunskaper och dock äro utmärkte. Han har såsom sådana uppräknat en hel mängd, ehuru icke alla. Men manne icke Herr Hierta med detta bevis bevisat mer än han velat, eller manne man icke på samma sätt kan bevisa alla vetenskapers umbärlighet! Herr A. t. ex. kan ingen matematik, Herr B. inga naturvetenskaper, Herr C. ingen historia m. m.; sålunda äro ju, enligt Herr Hiertas bevisföring, matematik, naturvetenskaperna, historia, ja alla vetenskaper öfverflödiga. Men

jag vill öfvergå till sjelfva kärnpunkten för bevisen mot Utskottet. Detta skulle väl vara den grund, på hvilken reservanten N:o 1 uppfört hela sin byggnad. Han har ansett sig bevisa de främmande språkens umbärlighet i skolan med en ytterligt grof sofism. Nya elementarskolan, har han sagt, har en flerårig erfarenhet att de klassiska språken ej behövas före femte klassen; 1820 års skolordning åter visar, att de moderna språken kunde uppskjutas till femte klassen: sålunda äro både klassiska och moderna språk umbärliga före nämnde tid. Genom alldeles samma bevisföring skall jag lätteligen kunna bevisa, att man kan se utan ögon och ingen skall kunna beslå mig med att hafva begått något misstag. Det högra ögat är nemligen icke nödvändigt för att kunna se — en flerårig erfarenhet vittnar därför, — det venstra är heller icke nödvändigt; sålunda äro hvarken högra eller venstra ögat nödvändiga för att kunna se, man kan se utan ögon. Är detta sannt, är ock Herr Siljeströms påstående sannt. Men båda bevisen lida af samma fel, ty liksom han förteg, att nya elementarskolan, som uppskjuter klassiska språken till femte klassen, ifrigt och kraftigt drifver de moderna ända från första klassen, så förteg jag, att under det man saknade högra ögat, var det venstra i utmärkt godt skick. På samma sätt med 1820 års skolordning: de moderna språken uppskötos till femte klassen, men de klassiska drefros med kanske alltför stor kraft ända från första. Alldeles så ock med det saknade venstra ögat, det högra var friskt och sundt. På samma sätt kan man ju bevisa, att man kan lefva utan mat, ty icke är kött nödvändigt, icke fisk, icke potatis m. m. Är det på så lösa grunder som man vill uppföra så stolta byggnader? Bör en sådan byggmästare erhålla det nyss af en värd talare förlänade namnet "Sveriges nu lefvande störste man"? Nej, hela byggnaden ramlar, och det återstår ingenting annat än att med Herr Hierta bekänna: "Jag håller icke på den Europeiska kulturen", som jag tyckte orden föllo sig. Ja, är det så, då kunna visserligen de två klasserna skäras bort, ja, icke endast de två utan alla sju. Men bör ett land, som skördat så många lagrar, ej endast på den krigiska ärans fält, utan ock inom vetenskapen och konsten, afgifva en sådan bankruttförklaring, och detta då vårt lilla grannland, som har oändligt många större svårigheter att kämpa med, som har fem moderna språk att lära sig, då vi blott hafva tre, gör allt för att hålla sig på bildningens höjder och derigenom ej allenast bevarar sin andliga sjelfständighet utan ock alltmer går framåt i politik, så att den väldige koloss, under hvars spira det lyder, ej skulle våga förtrycka detta lilla intelligent folk, hvars shri skulle genljuda i hela det civiliserade Europa. Nej, mine Herrar, låtom oss ej afstå från den höga plats vi ännu innehafva inom den Europeiska kulturen; vi skulle då vara föga värdige ett land, som på den Europeiska kulturens himmel frambragt så många stjernor af första rangen, stjernor som ännu i dag lysa med oförminskad glans och skänka ljus och ära åt sitt fosterland! Nej, låt vår ungdom vandra i detta ljus för att söka uppnå denna ära; fosterlandet skall sannerligen ej derpå förlora. Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Rosenberg: Det är ingalunda lätt att våga sig in i striden efter ett sådant anförande som den siste talarens. Men efter de många,

jag hade så när sagt, förklenliga omdömen, som från flera håll utslungats emot folkskolan och dess lärare, anser jag för min oeftergifliga pligt att säga några ord till de sednares försvar, eftersom jag väl ändå är den ende folkskoleläraren, som här är i tillfälle att yttra sig i detta ämne.

Man har satt i fråga, huruvida Svenska Folket ville fortfarande räknas bland kulturfolken. Mine Herrar, den fråga vi afhandla innefattar icke detta ämne; hvarken motionen eller betänkandet eller den omtalade reservationen gifva anledning att föra frågan in på detta område. Vi kunna förenkla den förevarande frågan sålunda: skall Svenska statsverket fortfarande underhålla dyra folkskolor i alla Sveriges städer och köpingar under namn, heder och värdighet af en-, två- à treklassiga elementarläroverk? Det är alls icke frågan om att utstöta oss från kulturfolkens antal, eller att uttränga språkstudierna från elementarläroverken, utan endast att låta elementarläroverken vara detta och låta folkskolan vara folkskola, men icke blanda dem tillsammans eller låta dem löpa parallelt med hvarandra.

Man påstår med stor djerlighet, att folkskolan icke kan meddela den undervisning, som nu är ålagd första och andra klasserna i elementarläroverken. Det är mot dessa beskyllningar, undantagande Tyska språket, jag vågar nedlägga min protest. Låt oss se till hvad som fordras för inträde i dessa berömda läroverk. Jag har här i min hand den gällande skolordningen, den föreskrifver för intagning i första klassen: innanläsning Svensk och Latinsk stil, hjälplig skrifning af Latinsk stil, i kristendom Luthers lilla katekes och något af bibliska historien, samt i räkning, addition och subtraktion i enkla tal, samt multiplikationstabellen. Detta är alltsammans, och längre tror man icke folkskolan kunna hinna. Jag vågar fråga på fullt allvar, om Herrarne tro, att dessa påståenden äro grundade på sanning? Det är ju icke ens minimum af hvad folkskolan har sig ålagdt, och icke en smula mer än hvad en väl ordnad småskola kan åstadkomma, knappt så mycket. Jag försäkrar, mine Herrar, att det står icke så illa till i våra folkskolor, som några talare påstått, och är det så illa någorstädes, så är det kommunens egen skuld. Åtminstone måtte man väl i städerna, som denna fråga närmast rör, emedan landtbobarn väl högst sällan intagas i första klassen, hafva sina folkskolor i något bättre skick, än några talare nu vilja medgifva. Jag har sjelf undervisat många piltar, både egna och andras, hvilka sedan blifvit embetsmän i kyrkan och Staten; men ingen enda af dem har nuig veterligen ingått i elementarskolans första klass, men deremot hafva många af dem, efter någon obetydlig privat språkundervisning, genast ingått i tredje klassen, hvilket bevisar att, med undantag af Tyska språket, en, jag vill icke säga väl ordnad, utan helt medelmättig folkskola kan bibringa samma undervisning som erhålles i de två första klasserna af elementarläroverket och kanske ännu något mera i åtskilliga ämnen.

I vår skollagstiftning har, efter mitt förmenande, inträngt sig ett ganska svårt misstag, i det att vi satt de olika slagen af skolor i flera delar alldeles parallelt med hvarandra. I folkskolan läses ungefär detsamma som i småskolan, i den högre folkskolan börjas med samma ämnen som i folkskolan, i pedagogierna och elementarläroverken börjas med småskolans ämnen. Ett väl ordnad skolväsende borde väl antaga småskolan såsom

underlag för den egentliga folkskolan och denna som underlag för den högre folkskolan. Elementarläroverken, såsom undervisningsanstalter för vetenskapliga studier, borde väl icke förspilla sin tid och sina krafter på sådana ämnen, som kunna inhemtas i folkskolan, ja till och med i småskolan. Staten bortkastar på detta sätt sina penningar onödigtvis, föräldrarne nödgas med stora kostnader i förtid sända sina barn i stadsskolorna, innan man ännu hunnit förvissa sig, om pilten verkligen har några synnerliga anlag för den lärda vägen; och eftersom det, kan tänka, är något förnämre att hafva pojkarne i elementarskolan än i folkskolan, så skall den förras lägre klasser öfverfyllas med lärjungar, som få läppja något litet på den vetenskapliga början af studierna för att sedan från tredje, fjerde eller femte klasserna utgå till handeln eller näringarne, utan att då ens ega de för lifvet nödvändiga kunskaperna, som hade kunnat inhemtas i folkskolan. På denna villoväg rusa vi fram och inrätta elementarläroverk i städer, köpingar och byar, under den ljuftva föreställningen, att vår nation skall blifva mycket, grundligt och vetenskapligt bildad. Huru det tager sig ut bekymrar oss icke, bara vi få många lärda skolor och inbilla oss på detta sätt vara ett kulturfolk. På denna väg hafva vi ändtligen kommit derhän, att, som vi alla känna, vi i kulturens tjänst hafva elementarläroverk, hvori icke finnes en enda lärjunge.

Att dessa åsigtter, som jag här vågat uttala, legat till grund så väl för den nu ifrågavarande motionen som för Herr Nilsons reservation, är alldeles tydligt. Motionen är dock, så vidt jag kunnat finna, icke af någon försvarad och jag kan icke heller försvara den, emedan jag icke kan godkänna lefnadsåren såsom bestämmande i fråga om anlag och skicklighet för studier, hvaremot reservationen synes mig hafva fattat frågan från den rätta synpunkten, hvadan jag icke drager i betänkande att påyrka bifall till densamma; ty genom dennas antagande skulle vi efter ett par års öfvergång hafva skolväsendet så ordnad, att folkskolan vore folkskola, och elementarskolan vore en institution för blifvande vetenskapsmän och icke för blifvande kramhandlare och handverkare.

Frågan gäller, som jag förut nämnt, alldeles icke kulturens undanträngande eller de vetenskapliga studiernas upphörande, utan endast huruvida, då den arbetande befolkningen sjelf underhåller sina folkskolor för allmän och nödortftig bildning, Staten skall uteslutande underhålla långt dyrare folkskolor för fint folks barn. Det är denna skilnad vi vilja hafva upphäfd, och det är de hårda tillvitelserna, som här gjorts emot Sveriges folkskolelärare och lärareseminarier, som jag för min del vill tillbakavisa, ty jag är förvissad, att de, så der tagna i klump, verkligen äro oförtjenta.

Herr Bergman: Den redan långa diskussionen visar till fyllest, huru viktigt det ärende är, som föreligger till pröfning och afgörande. Visserligen kunde jag instämna helt kort med den utmärkte talare, som redan så utförligt och grundligt försvarat Utskottets förslag; men jag anser mig, i följd af min ställning såsom skolman, berättigad och pligtig att åtminstone med några ord uttala min åsigt.

Så väl motionären som reservanten hafva uttryckligen önskat ett närmare samband emellan folkskolan och elementarläroverket, och detta samband skulle åvägabringas på det sätt, som af dem blifvit föreslaget, och

som vi alla känna. Men jag frågar: saknas då nu ett sådant samband? Står icke elementarläroverket öppet äfven för folkskolans ynglingar? Bilda folkskolan och elementarläroverket tvenne skiljda läger — såsom det heter i motionen — skiljda i den mening, att det ena står stängdt eller afvogt och fiendtligt mot det andra? Jag vågar bestrida det. Ty då jag enligt tillförlitliga uppgifter studerar förhållandet, finner jag, att af elementarläroverkets lärjungar en stor del kommit just från landsbygden, och der i folkskolan erhållit sin första bildning. Och jag nämner särskildt, emedan afgifterna kunna anses vara af betydelse i denna fråga, att i fyra stift antalet af lärjungar, som för medellöshet blifvit från skolaafgifterna befriade, är större än deras, som erlagt sådana afgifter. Detta visar, att elementarläroverket emottager äfven de obemedlades söner, och ingalunda är något afskiljdt läger, der endast rike-mans söner vinna inträde. Jag ser i detta förhållande å ena sidan det mest hedrande vittnesbörd för elementarläroverkets villkor och ekonomiska anordning. Å den andra sidan åter ber jag att få påminna derom, att det varit och är en ära och utmärkelse för vårt land, att den högre bildningen så ofta sökes af hyddans söner, hvilka så ofta genom sitt snille och sina egenskaper stigit upp till samhällets högsta värdigheter, som de beklädt med heder och till landets gagn.

Men då fråga är att afskilja fyra eller — enligt reservantens förslag — två klasser af elementarläroverket, framställer sig naturligtvis genast den frågan: hvar skall i stället plats beredas för dessa ynglingar, som förut tillströmmat för att i dessa försvinnande klasser af elementarläroverket få sin undervisning? Hvilken förståndig man rifver väl ned en del af huset utan att tänka: hvar skola de, som bodde i denna del, erhålla tak öfver hufvudet? Nåväl, jag hör svaret: i folkskolan. Jag ber att få lemna det erkännande åt folkskolan, att många af dess lärare äro utmärkte genom både utmärkta naturanlag, genom flit och allvarliga studier, och som förvärfvat sig en högst aktningvärd pedagogisk erfarenhet. Sjelf känner jag många sådana, och många af folkskolorna äro derigenom och genom andra lyckliga omständigheter i det lyckligaste läge, att de — möjligen med undantag af undervisning i Tyska språket — ganska väl kunna prestera detsamma, som de tvenne lägsta klasserna af elementarläroverket. Jag afgifver med nöje, i följd af så väl person- som sakkännedom, detta yttrande, och jag gör det i uttryckliga ordalag. Men derföre, att detta är händelsen med flera folkskolor, är det dock ej ännu förhållandet med *alla* folkskolor i vårt land och blir det troligen icke på flera år, så att folkskolan i allmänhet kan sägas vara en ersättning för de fyra lägsta klasser af elementarläroverket, om hvilkas borttagande nu är fråga. Må man lyssna till erfarenhetens vittnesbörd! Må man icke blunda för, huru förhållandet verkligen är, då det kan styrkas med sakuppgifter och siffror, att nemligen i trenne af rikets stift antalet af flyttande skolor är vida större än antalet fasta. Hvad är deraf en tydlig följd? I dessa flyttande skolor är undervisningstiden beklagligen betydligt inskränkt. Här är den 4 månader, ofta 3 månader. Den är till och med på några ställen inskränkt till 10—6 veckor, och ett stift finnes, der dessa skolor i medeltal lemna undervisning blott 9 veckor af året. Då så är förhållandet, må man erkänna, att *ännu* är icke folkskolan redo, att uppfylla det

åliggande, som genom motionen eller reservationen blifvit åt densamma anvisadt. Hvad är orsaken? Folkskolan är en ung inrättning. Den är ju endast 20 år gammal. Derföre må man ej undra, att den ännu ej hunnit den utveckling, dit den så ärligt sträfvat, och dit den med hjälp af "Gud och Sveriges Allmoge" en gång skall komma. För öfrigt lider folkskolan i allmänhet, i många distrikt, af skolgångens ojämnhet, som, betingad af ogynnsamma omständigheter, vållar, att i en stor del af dessa skolor icke medhinnas de uppgifter, som äro för minimi-pensum föreskrifna. Jag beklagar förhållandet, men på samma gång hoppas jag, att svårigheterna skola vara öfvergående, likasom vi alla böra vara redo, att med alla krafter söka bringa denna viktiga angelägenhet, dit den bör komma.

Mycket mera vore att tillägga. Slutligen, och då tiden är långt framskriden, vill jag nu endast nämna, att enär jag för min del finner, att sådana praktiska svårigheter uppresa sig mot förslaget, och då redan den öfriga delen af motionen, enligt mitt omdöme, blifvit vederbörligen och fullt tillräckligt belyst, vill jag icke längre uppehålla den ärade Kammarren, utan kortligen nämna, att jag instämmer i Utskottets mening, och yrkar afslag både å motionen och å reservationen.

Herr Siljeström: Jag väntade utan tvifvel i denna fråga ett starkt motstånd från de mera konservativt sinnade skolmännens sida; och den förevarande diskussionen har visat, att jag icke misstagit mig i en sådan förmodan. Detta motstånd ådagalägger, att jag vidrört en ganska ömtålig punkt. Jag är emellertid icke missnöjd deröfver, ty det ökar min förhoppning, att det förslag, som här är å bane, skall bringa en ny rörelse i skolfrågorna — en rörelse, som jag hoppas ej skall afstanna, förrän den ledt till varaktiga förbättringar. Jag ber att i korthet få upptaga några af de anmärkningar, som af åtskillige andra talare blifvit framställda. Det är icke ovanligt att, då man begär något i folkets intresse, mötas med det svaret, att detta väl kan i teorien vara riktigt och vackert; men att i praktiken äfven ett obetydligt medgifvande leder till vådor, kostnader o. s. v. Man talar nu här om ingenting mindre än det barbari, som skulle inträda, i fall elementarläroverken nedrefves; liksom något sådant nedrivande skulle ingå i det ifrågavarande förslaget. Jag må verkligen bekänna, att då man vid ett föregående tillfälle talat om vigten af en rätt innanläsning, så har man just i denna fråga fått ett ganska godt bevis på rigtigheten af denna sanning. Man har nemligen under frågans behandling alltjemt talat om detta förslag, såsom skulle det väsendtligen afse folkskolan, under det för hvar och en som behagar taga sjelfva ordalagen i ögnasigte, det måste blifva klart, att den alls *icke* rör folkskolan. Jag har blott sagt, att den föreslagna förändringen uti elementarskolans organisation skulle efter mitt förmenande reagera helsosamt på folkskolans lyftning; men i sig sjelf gäller det ingenting annat än en förändring af elementarskolans läseordning, afsedd omedelbarligen till nytta för elementarläroverket sjelft, men medelbarligen äfven till något gagn för folkskolan. Bland andra skäl, som blifvit anförda af en aktad vän bland Stockholms representanter var äfven det, att han visserligen gillade grundtanken i mitt förslag rörande de lägre klasserna i läroverket, och skulle gått in

derpå, om jag blott även föreslagit något beträffande de högsta klasserna. Vid behandlingen af första punkten antyddes af samma talare, att jag synbarligen varit alltför motionslysten; och nu får jag uppbära förebräelse för att hafva motionerat alltför litet. Men huru benägen för nya förslag jag än kan vara, torde det likväl ursäktas mig, om jag ej kan i det fallet tillfredsställa allas anspråk. Jag har för det närvarande icke afsett de högre klasserna i skolan; jag har icke alls afsett någon förändring i afseende på elementarläroverkets högsta mål eller dess ställning inom vårt offentliga undervisningsväsende; jag har icke afsett någon förändring hvarken i afseende på läroämnenas beskaffenhet eller kursernas vidd eller något hit hörande. Deraf följer icke, att jag obetingadt gillar den närvarande organisationen; jag vill blott anmärka, att jag icke *nu* funnit skäl att framställa något ändringsförslag. Hela frågan rör emellertid för det närvarande helt enkelt en förändrad läseordning i elementarläroverken; och det är från en så i sig själf obetydlig sak, som man med ens ledt sig, jag begriper ej på hvilka vägar, ända till kulturens fall och all högre bildnings ruin. Mitt förslag går endast ut på, att undervisningen till omkring lärjungens fjortonde ålder skulle vara uteslutande Svensk, således i det fallet gemensam för folkskolan och elementarskolan. Man har allmänt uppfattat detta så, som skulle förslaget afse de fyra lägsta klasserna; och jag antager för min del denna tolkning. Vid föregående riksdag har föreslagits att fränskilja de tvenne lägre klasserna från elementarskolorna, samt låta deras undervisning öfvertagas af folkskolan. Låt om oss nu undersöka, huruvida ens *fjerde* klassens undervisning, med undantag för de främmande språken, väsendtligen öfverstiger hvad som kan inhemtas i folkskolorna. Till och med den fjerde klassen kommer undervisningen icke längre än: i *kristendom* till biblisk historia, katekisation och läsning af nya testamentet; i *modersmålet* till läseöfningar, sats- och interpunktionslära, smärre uppsatser öfver lättare läroämnen; i *aritmetik* till regula de tri; i *geometri* till Euclidis första bok och något af den andra; i *naturvetenskap* de första elementen af botanik och zoologi; i *historia* och *geografi*, fäderneslandets historia, Europas politiska geografi, samt grunddragen af de öfriga verldsdelarnes. I ett eller annat af dessa ämnen torde det finnas folkskolor, der man hinner längre än till dessa pensa. Under sådana omständigheter har jag icke kunnat inse, hvarföre man icke skulle kunna utsträcka det här ifrågasvarande förslaget derhän, att det omfattade till och med fjerde klassen. Icke som skulle *alla* folkskolor *nu* vara färdiga att åtaga sig denna undervisning, men jag anser det alldeles icke illa, att i det fallet folkskolan hade något utrymme att, så att säga, växa i. Ett praktiskt skäl talar dessutom för mitt förslag. Just med fjerde klassens kurser sker nemligen på visst sätt en naturlig *afslutning* af den Svenska undervisningen; den skulle åtminstone lätt kunna åstadkommas. En temligen afrundad och helgjuten bildning är dermed inhemtad, som just är af vigt för de lärjungar, som ifrån fjerde klassen utgå i allmänna lifvet. Och då jag velat utesluta de främmande språken, har jag för min del icke afsett att i de öfriga ämnena utsträcka kurserna utöver det nu föreskrifna, om ej just för att i ett eller annat afseende ytterligare befordra den förut omnämnda afrundningen af studierna. De timmar, som skulle blifva att disponera, skulle

jag deremot anse böra egnas åt sång, gymnastik, välskrifning, teckning, med ett ord åt alla dessa ämnen, som nu alltför stufmoderligt behandlas, men som äro af en så utomordentlig vigt för den menskliga bildningen. För den, som utträdde ur skolan på detta stadium, blefve visserligen nödvändigt, i fall han behöfde någon insigt i ett eller annat främmande språk, att förskaffa sig denna genom anlitande af enskild lärare; men detta skulle kunna ske för jemförelsevis liten kostnad och med bättre afseende på det praktiska behovet, än hvad som sker och kan ske i skolan; och det vore således en uppoffring, som ej i sig sjelf kan anses förtjena synnerligt afseende vid sidan af de stora och reala fördelar för folkundervisningen, som genom de ifrågavarande språkstudiernas uteslutning kunde vinnas. Jag har trott att den realistiska och nationela undervisning, hvilken jag afser, såsom bottenlag för den högre undervisningen, skulle, långt ifrån att omstörta elementarläroverken, tvärtom ställa denna på en så bred basis, att derigenom grundval lades för en både säker och sannt fruktbarande bildning. Man talar så mycket om vigten och nödvändigheten af den främmande språkundervisningen; men, torde man kunna fråga, hvilket främmande språks studium låg då till grund för de gamle Grekernes bildning, som för oss franhållas såsom mönster? — Grekerne tillgodogjorde sig visserligen andra folks kultur; men deras bildning hade säkert aldrig blifvit hvad den blef, om den ej uppväxt på rent nationel grund, om de ej vågat att vara Greker. Och ej heller skall vår bildning någonsin blifva själfständig, kraftig, lefvande, om vi icke *våga* att vara Svenskar. Det är således af öfvertygelsen om det realas och nationelas förträfflighet såsom grundval för all bildning, som jag framställt mitt ifrågavarande förslag; men jag har dermed på *intet* vis velat åstadkomma någon rubbning i elementarundervisningen på det hela taget. Då man tror, att främmande språk nödvändigt måste begynna vid en tidigare ålder än jag föreslagit, så tror jag att denna åsigt är både ensidig och origtig: ensidig, emedan den lägger alltför stor vigt på den s. k. formela bildningen, origtig emedan den innebär ett pedagogiskt misstag. Allt beror här vid lag på method. Ett barn lär sig i spädnare åren med lätthet ett språk, det är sannt; — men endast med förbehåll, att det sker på praktisk väg genom samvaro med personer, som tala det främmande språket. Helt annorlunda förhåller det sig, om undervisningen skall inhemtats efter skolastisk method. I sednare fallet torde man kunna säga, att undervisningen mera skadar än gagnar. Jag har med nöje hört ett yttrande i den syftningen, afgifvet i förliden December månad af den nuvarande undervisningsministern i Frankrike, och hvilket väl förtjenar behjertas. Är nu åter fråga om lärjungen, som, på sätt jag föreslagit, gått igenom den första skolbildningen; om detta skett med bibehållna krafter och bibehållen liflighet, hvilket nu är långt ifrån att vara fallet, så frågas, om icke en sådan lärjunge ganska lätt och med större fördel skall hinna med det arbete, som förestår i de högre klasserna? Jag medger, att språkämnen på detta sätt kunna sägas blifva hopade i dessa klasser, men jag har likväl i Utskottet, genom förevisande af denna läseordning, som jag här håller i handen, ådagalagt: 1:o att språk- och realämnena komma att på det hela upptaga i proportion samma tid som nu; 2:o att språkämnen ändock få utan märkbar skilnad lika många timmar; som de nu, ända från början räknadt, åtnjuta.

Om således intet realämne och intet språkämne lider någon inskränkning ens i afseende på timme-antalet, och språkännena dessutom få det företrädet att blifva föredragna för en mera utvecklade ungdom, så tror jag verkligen icke, att någon kan med skäl påstå, att jag i mitt förslag ådagalagt något bevis på underskattande af dessa ämnens vigt och betydelse. Jag måste likväl, hvad timme-antalet angår, göra ett undantag för Grekiskan, i hvilket ämne jag verkligen afsett en inskränkning; och om detta gör hela förslaget kulturfiendtligt, så nödgas jag säga *concedo*. Den undervisning, som enligt den nuvarande skolordningen i detta ämne meddelas, synes likväl icke vara af synnerlig betydelse, hvad allmän bildning beträffar, och jag är fullt säker på, att inga af nutidens bildade Greker skulle erkänna *detta* såsom Grekisk bildning. Men så mycken tid har jag dock lemnat öfver åt detta språk, att för lärjungen vid hans afgang från läroverket sjelfva det språkliga grof-arbetet, för att så säga, det mest elementära skall vara undanordadt, och jag har tillräcklig erfarenhet för att veta, att studenten, så förberedd, ganska lätt vid universitetet skulle inhemta hvad han i detta afseende, i jernförelse med dem, som nu från elementarläroverken utgå, kunde hafva ordadt.

Jag skall emellertid icke längre upptaga tiden; och då jag funnit, att ingen velat obetingadt ansluta sig till mitt förslag, så, ehuru jag icke kan annat än för min del vidhålla de grundsatser, som deruti blifvit uttalade, vill jag likväl förena mig med dem, som önska antagandet af Herr Nilsons reservation.

Herr Svensén: Mellan den gamla och den nya skolan pågår ånyo strid. Jag hoppas dock, att den gamla skolans kämpar svårligen skola kunna bestå mot den nya; men för detta ändamål är det nödvändigt att man gifver denna medel i händerna. Ett af dessa medel hafva flera Riksdagar påtänkt, och det är ungefärligen detsamma som förekommer i reservationen. Inom Bonde-Ståndet tillvann sig detta förslag lifliga sympathier, och jag frågar: hvad skall folket med den lärda bildningen? Man måste dock medgifva, att den praktiska bildningen är den enda, som passar för en praktisk tid. Hvad sjelfva förslaget beträffar, vill jag blott nämna, att då man erinrar sig det för närvarande i landet saknas lärare, så och då härtill kommer, huru utan allt egentligt ändamål det är, att filosofie magistrar gå och traska i elementarläroverkets lägsta klasser, blir, efter hvad jag kan finna, reformens ändamålsenlighet rent af påtaglig. Man bör dessutom besinna, att en undervisning, så ordnad som motionären föreslagit, icke förqväfvär undervisningen i elementarläroverket, men deremot bereder en stor, länge efterlängtdad och länge saknad fördel, då folkskolan derigenom sättes i samband med elementarläroverket, och äfven ur denna synpunkt synes mig åtgärden vara behjertansvärd. Äfven andra skäl finnas, som kraftigt tala för tidsenligheten och nyttan af dess åvägbringande, men jag vill icke uppehålla Kammaren med deras framställande, då öfverläggningen redan varat länge. Af samma anledning vill jag icke heller upptaga till besvarande motståndarnes argument, mot hvilka eljest åtskilligt visserligen vore att anmärka. Jag inskränker mig att yrka afslag å Utskottets Betänkande och bifall till reservantens förslag.

Herr C. A. Larsson: Jag skulle icke undra på, om Kammarrens ledamöter börja blifva sugande i magen, men jag skall icke länge uppehålla. Mig förvånar det alldeles icke, att de lärde herrarne, magistrar, doktorer och professorer, söka att så länge som möjligt få lefva i orubbadt bo. Men folket har dock ett annat intresse, och fråga kan verkligen en gång på allvar blifva, om man längre skall kasta bort stora summor hvarje år för att låta dessa personer hafva sin maktighet och, då de väl behöfvas på annat håll, låta dem undervisa abc-darier. Ty jemför man lärjungarne i första och andra klasserna af elementarläroverken med folkskolans ynglingar, tror jag, att de, i fråga om bildning, icke äro stort mera än abc-darier.

Man säger, att det skall finnas så stor förmåga hos dessa barn, och att de hafva ett så utbildadt språksinne. Ja, då tycker jag, att enklast vore att kasta upp och ned på läseordningen och börja med sjette eller sjunde klassens pensa, så att de må få en läsning efter sin "stora förmåga". Man har också talat om Sverges store män. Jag erkänner med nöje, att sådana funnits, och jag hoppas, att sådana skola komma att finnas äfven hädanefter; men hvad kostade dessa store män eller hvad kostade det att uppfostra store män då för tiden? Läroverken voro icke dyra *då*. Om man i våra dagar och i våra bygder skall uppfinna en så lysande stjerna hvart tionde år, kan den sägas kosta tio millioner, som tagas ur folkets fickor. Detta förklaras så, att genom en otjenlig läseordning medel bortslösas; barnen få läppja på litet af hvarje och vinna icke stadga i något ämne. Är det klokt för folket att uppoffra sina tillgångar för ett ändamål, som icke vinnes, men som dock bär det granna namnet: *allmän bildning*.

Man har också icke underlåtit att äfven nu komma med den gamla busen, att folkskolan skulle blifva "så dyr", om barnen skola från folkskolan kunna komma in i tredje klassen af elementarläroverken. Detta säger man blott för att skrämma oss, som äro enfaldige. Men jag tror icke, att det är allvar, ty icke är det tänkbart, att man behöfver uppoffra ett öre mera på folkskolan för att lära barnen de ämnen, som af de tvenne Skånske representanterne blifvit uppräknade. Således tror jag icke heller, att det är någon våda med den saken, och jag går så långt, att jag vågar påstå, att för folkskolan det är en småsak att meddela hvad som inhemtats i de tvenne lägsta klasserna af elementarläroverken. Jag frågar slutligen, om folket har *råd* att betala ut 4,500,000 R:dr för att uppehålla en organisation af undervisningsväsendet, som alstrar hinder att inhemta en gnista af den välsignade lärdomen. Hafva fattige föräldrar lyckan att ega en gosse med goda gåfvor, med läshufvud, som man säger, hafva de nu ingen annan utväg än att sända honom från hemmet, för att låta honom vistas vid läroverket i en derifrån ofta långt belägen stad. Men huru skola de stå ut med att underhålla honom der? Man bör komma i håg, att lärjungarne behöfva tvenne år för att genomgå de tvenne nedersta klasserna, och kostnaden kan svårigen göras under 2 à 300 R:dr om året. Huru är det tänkbart, att man vill påyrka något sådant? Herrarne vilja icke, att elementarläroverket skall rubbas, och Herrarne säga så vackert, att någon rubbning icke behöfves, emedan elementar-

läroverket med nöje mottager äfven de fattigaste af landets barn; men felet är det, att man vill hafva i hop löner till dessa lärare. Om icke *det* vore, skulle man icke sätta sig emot det lilla tuffpjätet att framflytta läsningen af Tyska språket ur andra klassen in i den tredje, för att derigenom omöjliggöra en nödig, nyttig och af folket efterlängtd reform. Jag yrkar fortfarande bifall till Herr Nilsons reservation. Antagandet af detta förslag anser jag vara det minsta, som inom denna Kammare kan beviljas.

Herr A. W. Nilson: Jag skulle hafva anledning att ännu säga mycket i denna sak, men inskränker mig till några få ord.

En talare har sagt, att jag i mitt förslag aldeles bortglömt det Engelska språket. Jag får härvid erinra, att detta språk icke nu ingår bland läroämnena på den så kallade lärda linien, och att jag således icke haft anledning att i den af mig framlagda undervisningsplanen omnämna detta språk. Den värde representanten från Göteborg, som med mycken värme och talent uppträdt mot mitt förslag, har dervid framhållit alla möjliga skäl, men jag tror, att han skjutit öfver målet, och att det händt honom hvad som alltid händer, då man bevisar för mycket, att han i sjelfva verket bevisat ingenting. — Om 1820 års skolstadga och dess föreskrifter i afseende på de främmande lefvande språkens läsning har jag ej yttrat ett enda ord i mitt förra anförande. Om han tyckt sig finna detta, så är det en missuppfattning af honom. Vidare får jag ännu en gång förklara, att jag icke velat minska eller inskränka undervisningen i dessa språk vid elementarläroverken, utan endast velat framflytta läsningen af Tyska språket till en högre klass, eller den tredje, på samma gång jag föreslagit framflyttning af Latinska och Grekiska språkens läsning. Jag tror mig hafva visat, att grundligheten ingalunda skall lida genom undervisningens ordnande, på sätt jag i min reservation tagit mig friheten föreslå; en undervisningsplan som bör tillfredsställa alla billiga anspråk på ett elementarläroverk. Och jag är fullkomligt öfvertygad om, att våra läroverk, äfven om undervisningsplanen ändrades i berörda syfte, lika väl som efter den gamla stadgan, skola häfda Svenska kulturens och bildningens ära och välförtjenta anseende.

Efter sålunda slutad öfverläggning framställdes propositioner på bifall till Utskottets förslag, äfvensom på afslag dertill med bifallande af Herr A. W. Nilsons reservation. Svaren utföllo med blandade ja och nej, och då derjemte begärdes votering, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1 hemställt å femte sidan af dess Utlåtande N:o 33,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutat, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t göra underdånig

framställning om sådan förändring i de rörande undervisningen vid elementarläroverken nu gällande föreskrifter, att undervisningen i Tyska språket framskjutes till elementarläroverkets tredje klass, i Latin till den femte och i Grekiskan till den sjette klassen.

Omröstningen utföll med 38 ja emot 69 nej, hvadan Kammararen beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Mot Kammarens beslut anmälde

Herr Gumælius i följande ordalag sin reservation: Emot det af Kammarens majoritet nu fattade beslut får jag anmäla min reservation. Detta beslut anser jag så mycket olyckligare, som, derest det komme att läggas till grund för våra elementarläroverks reorganisation, det nu antagna bepröfvade system, som behöfver ännu en tid för att följdriktigt utveckla sig och visa de helsosamma resultat, som jag är öfvertygad att det har förmåga att åstadkomma, genom en sådan åtgärd skall komma att sönderbrytas, till obotlig skada för läroverken och således för hela den högre bildningen i vårt land.

Och reserverade sig mot samma beslut jemväl Herrar *Bergström, Bergman, Witt, Hedengren, Grape, Magnell, Leffler* och *A. von Proschwitz*.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts till nästa sammanträde föredragningen af Utlåtandets återstående punkter.

§ 4.

Bordlades Stats-Utskottets Utlåtande N:o 72 samt Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 39.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem
H. Husberg.